

1963 KANLI NOEL SONRASINDA KIBRIS TÜRKLERİNE BİLİNMEYEN BİR YARDIM GİRİŞİMİ ÜZERİNE

About an Unknown Attempt of Help to Turkish Cypriots After 1963 Bloody
Christmas

Ulvi KESER*

Özet: Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın garantörlüğünde 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Yunanistan'ın ve Rumların adayı Yunanlaştırmak ve Yunanistan'a bağlamak için giriştikleri Türklere yönelik saldırıların ardından Kanlı Noel denilen haftada fiili olarak yıkılmasının ardından Kıbrıs Türkleri için acılarla dolu yeni bir dönem başlar. Bu devrede de Kıbrıs Türklerine yardıma koşanların başında Türkiye ve Kızılay gelmektedir. Her türlü insani yardım faaliyeti yanında Kızılay ayrıca Türkiye'de tedavüle sürdüğü Kıbrıs'a Yardım Pulu sayesinde topladığı nakit gelire de Kıbrıs Türklerinin derdine derman olmaya çalışır. Bu çalışma Kıbrıs Türklerine yönelik bu yardım girişimlerine mercek tutmak üzere kaleme alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Kıbrıs, Türkiye, Kızılay, Kanlı Noel, Kıbrıs'a Yardım Pulu

Abstract: Republic of Cyprus established under the guarantee of three guarantor countries; Turkey, England and Greece collapsed in the week named Bloody Christmas due to the Greek and Greek Cypriot attempts and the attacks on Turkish Cypriots so as to Hellenize the island and annex it by force, then Turkish Cypriots came face to face with a new period of agony, isolation, and bitter life on the island. Starting from 21st December 1963, Turkey and the Red Crescent are the ones which started helping and donating for Turkish Cypriots with n hesitation and drawbacks. In addition to a good variety of humanitarian aid for Turkish Cypriots, Red Cross Directorate also issued a series of 5 stamps named "Aid Stamp for Cyprus" and the financial donations also presented to Turkish Cypriot community on the island. This scientific study aims at this unknown humanitarian aid supplied and donated by Turkish Red Crescent General Directorate.

Key words: Cyprus, Turkey, Red Crescent, Bloody Christmas, Aid Stamp for Cyprus

---

* Doç.Dr., Atılım Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı, Atılım Kıbrıs Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (AKAUM) Müdürü, ulvi.keser@gmail.com, ulvi.keser@atilim.edu.tr

Giriş

Doğu Akdeniz’de jeopolitik önemine bağlı olarak Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında kilit noktadadır. Coğrafi, fiziki, kültürel, folklorik değerler göz önüne alınınca ada Anadolu’nun bir parçasıdır.¹ Ancak 1950 yılında Kıbrıs tekrar öne çıkar ve önce İngilizlere karşı başlayan EOKA tedhişi çok geçmeden Türklere de yönelir ve ilk olarak Türkiye Büyükelçiliği Basın Ataşeliği’ne bomba yağar.² Olup bitenleri henüz kavrayamayan İngilizler ise ne yapacaklarını bilmez bir durumdadırlar.³ EOKA’nın tedhiş faaliyetleri artarak devam eder. Ancak Türk tarafında bu faaliyetlerle ilgili kıpırdanmalar da başlamıştır.⁴ 1 Nisan 1955 tarihinde başlayan ve artarak şiddetlenen olaylar karşısında Kıbrıslı Türkler de tamamen müdafaaya yönelik olarak Karaçete, Volkan, 9 Eylül, Türk Mukavemet Teşkilatı gibi organizasyonların içine geçerek kendilerini savunmaya çalışırlar. Kıbrıs’taki kargaşa ortamı Zürih ve Londra anlaşmalarına kadar devam eder ve Kıbrıs Cumhuriyeti ile ilgili görüşmeler sonrasında Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’nin garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyeti tesis edilir.⁵ Ancak kurulan yeni cumhuriyet de EOKA saldırılarını durdurmaya yetmeyecek ve 21 Aralık 1963 günü Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçen süreçte adada yaşayan bütün Türkleri ortadan kaldırmaya yönelik Akritas Planı devreye sokulacaktır. EOKA’nın eli kanlı liderlerinden Nikos Sampson’un⁶ kurduğu OPEK (Kıbrıs Rumlarını Koruma Teşkilatı) 1961 Nisan’ında Başkan Promitheus imzasıyla yayımladığı bir bildiriyle hem Kıbrıs Türklerine ve Türkiye’ye, hem de Kıbrıslı Rumlara gözdağı vermeğe çalışır.⁷ 1960–1963 yılları arasındaki 3 yıl içinde Londra ve Zürih anlaşmalarının isabetsiz ve kendi iradesinin dışında imzalandığını tekrarlayıp duran Makarios, Enosis hedefine ulaşabilmek için Kıbrıs Cumhuriyeti’ni atlama tahtası olarak görür. EOKA’nın bütün ileri gelenleri kilit noktalarda görevlere getirilir ve gizli silahlanmaya da hız verilir. Makarios bunun için bu dönemde bütün gücünü Anayasanın ve özellikle Türklerle ilgili olan 13. maddenin değiştirilmesi yönünde yoğunlaştırır. Oluşturulan Kıbrıs Cumhuriyeti’ni yıkmaya ve daha sonra ortaya çıkacak Akritas Planı⁸ ile adadaki bütün Türkleri katletmeye yönelik Rumlar oluşturulan Cumhuriyetin korunmasına da müsaade etmezler. Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra faaliyetlerine son verdiği ve silahlarını teslim ettiği açıklanan EOKA’nın ise bu silahları gerçekte teslim etmediği zaman

¹ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA).030.01.64.394.7.

² Derviş Manizade, Kıbrıs Dün Bugün Yarın, KTKD İstanbul Bölgesi Yay., İstanbul, 1975, s.34.

³ Ali Tilki ile 10 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa’da yapılan görüşme

⁴ TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi Nevzat Uzunoğlu ile Gırme’de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme

⁵ BCA.030.01.38.227.17

⁶ Kıbrıs Türk Milli Arşivi (KTMA), Nikos Sampson’un Anıları, Özel Bülten, s.8

⁷ Aydın Akkurt, Bir İhanetin Belgeseli (Dr. İhsan Ali), Akdeniz Haber Ajansı Yay., 1996, Lefkoşa, s.22.

⁸ TMT Mağusa Sancağı mensubu Necmi Gençay ile 27 Temmuz 2005 tarihinde Gazi Mağusa’da yapılan görüşme.

içerisinde pek çok vesileyle ortaya çıkacaktır.⁹ Makarios'un planı Rum okullarından Rumların kontrolündeki Kıbrıs Radyosu'na kadar bütün imkânların zorlanmasıyla devam eder. Kıbrıs Türklerine karşı gösterilen bu kin ve nefret duygusu sıradan Rumlar için de geçerlidir.¹⁰ Bu dönemde bütün resmi törenlerde Yunan millî marşı çalınır, Lefkoşa'daki Başkanlık Sarayı ile Cumhurbaşkanı Makarios'un makam aracına da Yunan bayrağı asılır.

1959 Zürih ve Londra Anlaşmaları'ndan sonra Atina'da yayımlanmaya başlayan ve Kıbrıs'taki EOKA mensuplarına gönderilen "Agonitis/Mücadeleci" isimli gizli Rum gazetesiyle ortaya çıkan ve 21 Nisan 1966'da Grivas yanlısı yayın yapan Patris gazetesinin ana hatlarıyla yayımladığı ve EOKA liderlerinden Polikarpos Yorgacis'den Cumhurbaşkanı Makarios'a, Nikos Sampson'dan Glafkos Klerides'e kadar birçok kişinin kanlı katliamlarından sorumlu olduğu, adını bir IX. yüzyıl Bizans destanından alan ve bütün Kıbrıs Türklerini topyekûn ortadan kaldırarak adayı bir Yunan adası haline getirmeyi hedefleyen Akritas Planı uygulamaya konulur.¹¹ Kıbrıs'ta Rumların Türklere yönelik faaliyete geçecekleri konusunda İngilizlerin de bilgisinin bulunması sonucunda İngiliz İçişleri Bakanlığı da harekete geçer. Buna göre adada ortaya çıkan hareketlilikle ilgili olarak TMT karargâhı, bölge komutanlıklarına direktif vererek Rumlar tarafından Türklerin haklarına yönelik meydana gelebilecek herhangi bir harekete derhal karşı konulmasını emretmiştir.¹² İngilizler bu arada TMT mensuplarının cesaretleri sayesinde herhangi bir duruma karşı koyabilecekleri ancak gerekirse Kıbrıs Türk Alayı'ndan da destek görebilecekleri, hatta bu konuda Türkiye'den de yardım sağlayacakları konusundadır.¹³ İngilizler istedikleri türden bilgilere sahip olabilmek için TMT karargâhına veya bölge karargâhlarına sızmak gerektiğinin bilincindedirler ancak "çok sıkı, son derece sadık ve disiplinli" bir örgüt olarak nitelendirdikleri TMT içine sızmak pek de kolay değildir.¹⁴ Ancak bu konuda Rumlar planlarını çok daha önceden hazırlamışlardır.¹⁵ Türk bölgesine geçmeye çalışan ve Kıbrıslı Türkleri taciz etmeye yönelik girişimlerde bulunan EOKA'cılarının hareketleri TMT tarafından da yakından takip edilmektedir.¹⁶ Türkleri toptan yok etmek için İçişleri Bakanı Yorgacis tarafından silahlendirilen eski EOKA'cılarının Türklere acımasız davranışlarda bulunması, daha sonra da yollara barikatlar kurarak Türk motosikletlileri durdurmaları ve dayak ve küfürle kimliklerini göstermelerini istemeleriyle yükselen tansiyon 21 Aralık 1963 Cuma günü 02.00'de iyice yükselir.¹⁷ Türkleri toptan yok etmek için İçişleri Bakanı Yorgacis

⁹ Fahir Armaoğlu, "Crisis The Cyprus Question Initiated In Turco-Greek Relations", Revue Internationale d'Histoire Militaire, Ankara, 1988, s.228

¹⁰ H. Scott Gibbons, Peace Without Honour, Ankara, 1969, s.117

Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Hatıraları, Cilt V, Boğaziçi Yay., Temmuz 1997, İstanbul.

¹² FO.371/168967-XC14311.

¹³ A.g.a.

¹⁴ FO.371/168967-XC14311.

¹⁵ Zafer, 24 Şubat 1967.

¹⁶ KTMA, TMT Arşivi. Dosya. No.1188/37 ve 298/007.

¹⁷ BCA.030.01.64.394.29.

tarafından silahlendirilen eski EOKA'cıların Türklere acımasız davranışlarda bulunması, daha sonra da yollara barikatlar kurarak Türk motosikletlileri durdurmaları ve dayak ve küfürle kimliklerini göstermelerini istemeleriyle 21 Aralık 1963 Cuma günü tansiyon iyice yükselir.¹⁸ Rumların ve EOKA'nın bütün baskı, tedhiş ve olumsuz davranışlarına karşılık TMT'nin özellikle komuta kademesinde görev yapanların sağduyulu ve soğukkanlı girişimleriyle sivil Rumların zarar görmesinin de önüne geçilir. Ne acıdır ki özellikle Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs Türklerinin sağduyulu yaklaşımları ve TMT'nin sivil Rumları korumaya yönelik girişimleri aynı karşılığı Rumlardan görmeyecektir.¹⁹ Tahtakale mahallesinde Girne'den Lefkoşa'daki evlerine dönen iki arabadaki 6 erkek ve dört kadından Zeki Halil ve Cemaliye Emirali Rum polislerin makineli tüfeklerle ateş açmalarıyla hayatlarını kaybeder. Savunma Bakanı Yorgacis, Makarios'un şahsi doktoru Vassos Lyssarides ve Nikos Sampson'un idaresindeki EOKA'cılar Akritas Planı'nı uygulamaya geçer. Bu dönemde ortaya çıkan ise sözde faaliyetlerine son vermiş olan EOKA'nın yerine derhal ve yeniden teşkil edilen EOKA-B örgütüdür.²⁰ Rumların bütün tahriklerine rağmen Türkiye ise sorunu hukuki yollardan çözebilmek için uğraşmaktadır; ancak bütün bu gayretler sonuçsuz kalacaktır.²¹ 21 Aralık 1963 katliamından bir gün sonra da polis araçlarıyla Rum polisler Lefkoşa Türk Lisesi öğrencilerinin üzerlerine ateş açarlar. Aynı gece saat 22.30 civarında Lefkoşa'da toplanan Rum polis ekipleri Girne yolu üzerinde bulunan Aspava Bar bölgesinde pusu kurarak Türkleri katletmeye devam ederler.²² 23 Aralık 1963 Pazartesi günü de çarpışmalar bütün şiddetiyle devam eder. Aynı gün Devlet Hastanesi'nde bulunan 6 yaralı Türk'e kan verilmesi reddedilir. O günün bilançosu 12 Türk ölü, 50 Türk yaralı, 14'ü polis olmak üzere Girne'de kaçırılan 18 kişidir.²³ Lefkoşa'nın Türk bölgesine 6 saat içerisinde gireceklerini ve "Türkler meselesini" kan ve şiddetle çözeceklerini düşünen²⁴ Rumlar Kıbrıs'ta konuşlandırılan Yunan Alay'ından da destek almalarına rağmen bunu başaramazlar. Sadece Küçük Kaymaklı bölgesinde Rumlara destek olarak 1000 kişilik Yunan askerinin geldiği²⁵, Ledra Palas Oteli'nden Türklere ateş açılan silahların 7.7 piyade tüfeği, 9 mm. Sten, 9 mm. Beratta ve 9 mm. Sterlin otomatik tabanca, M-1 piyade tüfeği, Vickers makineli tüfek, Jungle piyade tüfeği olduğu göz önüne alınırsa Türk direnişi daha iyi anlaşılır. Küçük Kaymaklıda Türklerin elinde ise Birinci Dünya Savaşı'ndan kalmış silahlar yanında 6 tüfek, 5 Sten, bir tanesi bozuk olmak üzere 2 Bren hafif makineli tüfek, birkaç tabanca ve çok az cephane vardır.²⁶

¹⁸ BCA.030.01.64.394.29.

¹⁹ KTMA, TMT Arşivi. Dosya. No.1188/37 ve 298/007.

²⁰ BCA.030.01.64.394.29.

²¹ BCA.030.01.64.394.29.

²² Güvenlik Kuvvetleri Dergisi Özel Ek, "TMT'de Sancaklar", Lefkoşa, Kasım 1993, Sayı 21, s.2

²³ Derviş Manizade, A.g.e., s.140.

²⁴ Fahir Armaoğlu, "Kıbrıs'ta Kanlı Noel ve Amerika", Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri, Ankara, 1991, s.263.

²⁵ Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, A.g.e., s.3.

²⁶ H. Scott Gibbons, A.g.e., s.10. Pierre Oberling, A.g.e., s.89.

Kumsal Katliamı

“İnsan hafızasının dahi kabul edemeyeceği tecavüzler”²⁷ yanında 24 Aralık Salı günü de Rumların saldırıları bütün şiddetiyle devam eder. Kumsal bölgesinin ölü bölge olarak düşünülerek savunmasız bırakılması üzerine, burada yaşayan Avrağami isimli Ermeni asıllı bir Rum’un bu bölgede Türk direnişi olmadığını Rumlara haber vermesiyle Rum saldırıları bu bölgede de başlar. Terezepulos isimli bir Yunan subayının komutasındaki 150’den fazla Rum bölgede bulunan Severis Un Fabrikası’ndaki Rumların ateş desteğiyle Kumsal bölgesine gelir ve Lefkoşa’nın Kumsal semtinde İrfan Bey Sokak, 2 numarada oturmakta olan Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı doktoru Binbaşı Nihat İlhan’ın 37 yaşındaki eşi Mürüvet, çocukları 6 yaşındaki Murat, 5 yaşındaki Kutsi ve henüz 10 aylık olan Hakan saklandıkları küvetin içinde Rumlar tarafından katledilirler.²⁸ ABD görevi sonrasında 20 Mart 1963 tarihinde Kıbrıs’ta göreve başlayan ve bu görevi 28 Aralık 1963 günü 9 ay 10 gün gibi son derece kısa bir sürede ve beklenmedik bir şekilde sona eren Binbaşı Nihat İlhan ise katliam yaşanırken birliğinde görevdedir.²⁹ Özellikle Küçük Kaymaklı ve Gönyeli civarında çarpışmalar devam ettiğinden hastaneye devamlı yaralı getirilmektedir. Hayatında otobüs kullanmamış olan Binbaşı Nihat İlhan hiç yardımcı olacak kimse bulamayınca hastanedekileri ve ameliyat malzemelerini çatışmaların ortasında kalan Kaymaklı’dan götürmek için direksiyona geçer ve otobüsle Gönyeli’deki hastaneye dönüştürülen okula gelir. Bu arada imkânsızlıklar içinde kalmış Kıbrıslı Türk bir hemşire de yaralı birisini Kaymaklı’dan Gönyeli’ye kadar sırtında taşıyarak getirir ve onun ameliyatına da girer.³⁰ Tarihe ‘Kumsal Katliamı’ olarak geçen ve ‘tek suçları babalarının bir Türk subayı olması olan masum çocukların Rumlar tarafından katledildiği’³¹ bu olayın gerçekleştiği ev daha sonra evin sahibi Hasan Yusuf Kudum tarafından ‘Barbarlık Müzesi’ haline getirilir.³² Öte yandan Nikos Sampson taraftarları ve KKTC’de yaşayan bazı kişiler tarafından yıllar sonra bu katliamı Türklerin yaptığı ve Rumlara karşı bir tahrik unsuru olarak kullanılmak istendiği şeklinde bazı iddialar ileri sürülür.³³

Türkiye’den gelen askerî bir uçakla Ankara’ya sevk edilen bütün vücutları alçıya alınmış sözde ağır yaralılar Kıbrıs’tan belge ve fotoğraflar getirdiklerini ilk defa Başbakan İsmet İnönü ve Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Tural’a

²⁷ KGMA. K-4643, 1964/9-4/Kıbrıs Dış Bağışlar)

²⁸ Daily Mail, 28 Aralık 1963.

²⁹ Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan’la 13 Aralık 2005 günü Ankara’da yapılan görüşme.

³⁰ Adı geçen görüşme.

³¹ Daily Telegraph, 15 Şubat 1964

³² Söz konusu evin müze olarak faaliyete geçmesi döneminde bu konuda en faal çalışanlardan birisi olan Hasan Kudum neredeyse vefat edinceye kadar bu bölgeden ayrılmaz ve yıllarca bu müze-evi ziyaret edenlere burada yaşadıklarını anlatır. Hasan Yusuf Kudum ile 8 Ağustos 1991 tarihinde Lefkoşa’nın Kumsal bölgesinde bulunan söz konusu müzede yapılan görüşme

³³ KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş ile 8 Temmuz 2003’de Lefkoşa’da yapılan görüşme

açıklarlar. Bu arada hastanede tedavilerinin tamamlanmasının ardından tekrar Kıbrıs'a dönmek isteyen yaralılarla ilgili olarak Kıbrıs adasında Rumlar tarafından çıkarılması muhtemel zorluklar konusunda öncelikle bir araştırma yapılır ve ardından Dışişleri Bakanlığı tarafından "...Beş Kıbrıslı yaralının Kıbrıs'a döneceklerinin, gerekli emniyet tedbirlerinin alınması için BM Kumandanlığı nezdinde teşebbüste bulunulmak üzere Cumhurbaşkanlığı muavinliğine bildirildiği ifade edilmekte ve muteber pasaport hamili olmamaları bahanesiyle bundan evvelki yaralı kafilesinin gelişinde Rumların çıkardığı müşküllerin tekrerrürüne meydan vermemek bakımından bahsi geçen şahısların muteber pasaportla Kıbrıs'a gelmelerinin sağlanması..."³⁴ denilir. Kızılay tarafından ikinci grup olarak Kıbrıs'a gönderilecek olan hastalar listesinde N. Ahmet, Nemci Süleyman, Ayşe Halil, Növber Ali ve Işın İbrahim de bulunmaktadır. Gidemeyecekler listesinde ise Hacettepe Hastanesi'nde tekrar tetkikten geçecek Hüseyin Halil Salih, siyasi nedenlerle adaya gidemeyen Kemal Hıfzı ve Mersin'de Günaydın Otelinde kendi parasıyla kalmakta olan H. Yusuf Gudum da bulunmaktadır.³⁵ 28 Aralık 1963 tarihinde başlayan sargı bezleri içerisinde belge ve fotoğraf gönderme işlemi daha sonra da devam eder. Türkiye'ye tedaviye gönderilen yaralıların hemen hepsinin bacağı, kolu, beli doktorlar tarafından alçıya alınır. Bu esnada Türkiye'ye ulaştırılması istenilen belgelerle fotoğraflar da özel zarflar içinde sargıların altlarına yerleştirilir ve İngiliz askerî araçlarıyla Rum havaalanına getirilen yaralılar buradan Türkiye'ye gönderilir.³⁶

21 Aralık 1963 Sonrası Kıbrıs'a Yardım Faaliyetleri

1963 sürecinde Kıbrıs'a yapılan yardım faaliyetleri esasında Kıbrıs Türklerine yönelik ilk yardımlar değildir. 1950 yılında da sel felaketine bağlı olarak Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine yönelik bir yardım girişimi söz konusudur. Kıbrıs'ta sıkça görüldüğü üzere 1950 yılının hemen başında son 20 seneden beri eşine rastlanmayan su baskınları ve sel felaketleri meydana gelmiştir.³⁷ Konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Başkanlığına bir teşekkür mesajı gönderen İngiltere ise gerek adadaki İngiliz Valisi ve gerekse Müstemleke Müsteşarı ile Yardım Komitesi Başkanlığının bu yardımlardan dolayı şükranlarını iletir. İngilizler tarafından gönderilen yazıda Yunan Kızıılhaç Teşkilatı tarafından adadaki bu sel felaketi nedeniyle ancak 100 İngiliz Lirası gönderebildiğinin belirtilmesi ise son derece manidardır.³⁸ Öte yandan Dışişleri

³⁴ KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4.

³⁵ KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Kızılay Genel Başkanlığı Kıbrıs'a Yardım Dosyası.

³⁶ M. Said Arif Terzioğlu, "Kıbrıs Türkleri ve Türkiye Kızılay Derneği", Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1988, Sayı 6, s.20

³⁷ KGMA. Türkiye Kızılay Genel Müdür tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 2 Ocak 1950 tarihli yazı.

³⁸ Söz konusu yazıya ekli olarak ayrıca Türkiye Başkonsolosluğu tarafından İngiliz yetkililere verilen paranın alındığına dair teslim/tesellüm makbuzu da bulunmaktadır. KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Rana Tarhan'a gönderilen 23 Şubat 1950 tarih ve 62069/433 (3055) sayılı yazı.

Bakanlığı tarafından Kızılay'a yapılan müracaatla söz konusu felaketzedelere yapılacak 5.000 liralık yardımın Türkiye'nin Kıbrıs Başkonsolosluğu tarafından değil de bizzat adadaki İngiliz yönetimi tarafından yapılmasının daha uygun olacağı ve bu durumun da mahalli halka duyurulması istenir.³⁹ Kızılay'ın bu yardım faaliyeti dönemin gazetelerinde de M. Necati Özkan'ın "Kızılay kara gün dostudur." yazısında olduğu üzere geniş yankı bulur.⁴⁰ Kızılay tarafından Kıbrıs'a yönelik olarak bu yardım faaliyeti dışında başka yardımlar da söz konusudur. Örneğin Eylül 1953 döneminde Baf ve civarında meydana gelen deprem felaketi nedeniyle ilk etapta Kızılay tarafından 50 çadır gönderilmiş, ayrıca 40 bin liralık yardım malzemesi bizzat Başkonsolos Burhan Işın vasıtasıyla yetkililere teslim edilmiştir.⁴¹

21 Aralık 1963 sonrasında ilk etapta Kıbrıs Türk Cemaati Başkanlığına ulaştırılan bilgilere göre Lefkoşa içindeki 14 merkeze 2.109 kişi, Lefkoşa'da yakınlarının yanına sığınmak zorunda kalan 3.800 kişi, Lefkoşa ve Kaymaklı'dan kaçarak Hamitmandres'e sığınanlar 4.200 kişi, Gönyeli'ye sığınanlar ise 400 kişi olmuştur. Ayrıca Fota'ya 485, Ağırdağ'a 100 ve Ayakebir köyüne de toplam 670 Kıbrıslı Türk sığınmak zorunda kalır.⁴² 21 Aralık 1963 günü Lefkoşa'nın Tahtakale bölgesinde Rumların saldırısıyla başlayan olaylar üzerine Türkiye Kızılay Derneği derhal harekete geçerek Türk Hava Kuvvetlerine ait üç uçakla 25 Aralık 1963'te Ankara'dan Kıbrıs'a yiyecek, giyecek, ilk yardım malzemeleri, çadır ve battaniyeler, 500 şişe kan ve ihtiyaç duyulan sağlık personelinin sevk eder.⁴³ Aralık 1963'te ilk etapta 22 Türk köyünün sakinleri saldırılara hedef olduklarından köylerini derhal terk ederek başka yerlere göç ederler.⁴⁴ Göçmenlerin barınma, giyecek, yiyecek ve sağlık sorunlarının çözümü maksadıyla TCM (TCM) Başkanı Rauf Denктаş tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçisi Mazhar Özkol'a da müracaat edilir.⁴⁵

Aynı günlerde Türkiye'de bulunan Rauf R. Denктаş da Kızılay Genel Başkanlığını ziyaret eder ve Kızılay yardımlarının başlamasıyla ilgili TRT radyolarına bir demeç verir.⁴⁶ Ayrıca Kızılay Genel Merkezi tarafından Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı ve Kızılhaç Dernekleri Lig'i Sekreterliğine de bir mesaj gönderilerek

³⁹ KGMA. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 16 Ocak 1950 tarih ve 58880-121 (893) sayılı yazı.

⁴⁰ İstiklal, 14 Ocak 1950

⁴¹ Kızılay tarafından Baf (Kasaba) bölgesinde meydana gelen afetin ardından gönderilen 40.000 liralık yardımdan geriye kalan 8.000 lira ise Kızılay tasarrufunda olmak üzere Hazine saymanlığına devredilmiştir. KGMA. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Maliye Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 8 Şubat 1954 tarih ve 111118-52 (2532) sayılı yazı.

⁴² Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Hatıraları, I. Cilt, Boğaziçi Yay., İstanbul, Kasım 1996, s.6.

⁴³ M. Said Arif Terzioğlu, "Kıbrıs Türkleri ve Türkiye Kızılay Derneği", Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1988, Sayı 6, s.20

⁴⁴ Pierre Oberling, Bellapais'e Giden Yol, Ankara, 1987, s.80

⁴⁵ KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığında Alınan Mesajlar Dosyası

⁴⁶ KGMA. Rauf R. Denктаş tarafından 25 Mart 1964 tarihinde TRT'ye yapılan açıklama

Kıbrıs'ta yaşananlar karşısında duyarlı olunması ve yardım elinin uzatılması istenir.⁴⁷ Kızılay Genel Başkanlığı bir yandan yurtiçinde Kıbrıs'a yönelik faaliyetlerini aynı hızla ve planlandığı şekilde devam ettirirken bir yandan da yurtdışında uluslararası yardım kuruluşları aracılığıyla bu çabalarına devam eder. Aynı girişimler Kıbrıs'taki İngiliz resmi yetkilileri vasıtasıyla da yapılır ve 31 Aralık 1963 günü itibarıyla Kızılay Genel Başkanı imzasıyla gönderilen yazıda "Destek vaadinde bulunduğunuz ve sağlık faaliyetlerine devam etmesi bağlamında garanti verdiğiniz seyyar hastanemiz Kıbrıs'a gönderilmiştir. Söz konusu bu seyyar hastanenin hizmet vereceği bölgeye taşınabilmesi için gerekli bütün araçları ve yardımı vermenizi rica ederiz. Bu yardım ve desteğin sizin ulusal geleneğiniz ve görev aşkınızın bir sonucu olarak ortaya çıkacağından eminiz. İnsani yardım görevlerinizin başarılmasında size gönülden başarılar temenni ederiz."⁴⁸ denilir. Öte yandan 21 Aralık 1963 sonrası ilk yaralı kafesiyle gelen Kıbrıs Türkleri konusunda Dışişleri Bakanlığı ve Kızılay arasında da bazı yazışmalar söz konusudur ve bazı Kıbrıs Türklerinin Rumlar tarafından asi ilan edilip edilmediği konusunda bilgi alınmaya çalışılmaktadır.⁴⁹

Bu dönemde 500 kapasiteli Kızılay İlk Yardım Hastanesi halen TC Lefkoşa Büyükelçiliği'nin bulunduğu yerde geçici çadırlarda hizmet vermeye başlar. Daha sonra da Kız Enstitüsü'nün kapısı ve penceresi olmayan inşa halindeki binasına taşınır. Takip eden günlerde eski tütün fabrikasının düzenlenmesiyle de Lefkoşa Türk Genel Hastanesi ortaya çıkar. Kızılay, 21 Aralık 1963'te Rum saldırılarının tekrar başlamasıyla beraber 6 gemilik yardım malzemesini de TCM aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için Kıbrıs'a gönderir. Bu yardım malzemelerinden önce adaya sevk edilenler ise 24 Aralık 1963 tarihinde, yani Kanlı Noel olarak adlandırılan günden hemen bir gün sonra THY uçakları ile 96.980 liralık malzeme, gıda yardımı, ilaç, pansuman malzemesi sevk edilir. Adadaki İngiliz makamlarının da onay vermesi sonrasında gönderilen bu ilk yardım paketinde 50 şişe kan ile 35 şişe plazma ve yeteri sayıda kan verme donanımı da bulunmaktadır. İngilizlerle yapılan görüşmeler sonrasında adada acil durumlarda müdahale etmek üzere bir hastane kurulması da söz konusu olduğundan bu konuyla ilgili altyapı çalışmaları da derhal tamamlanır. Ayrıca Kıbrıs'ta Rum saldırıları sonucunda yaralanmış olan sivil halka müdahale edebilmek ve Türkiye'ye nakledebilmek için bir doktor ve iki hemşire görevlendirilir ve 26 Aralık 1963 günü İngilizlere ait askeri üslere inmek üzere havalanan üç askeri uçakla 47.313 lira değerinde ilaç, pansuman malzemesi, giyecek ve battaniye adaya gönderilir. Aynı uçaklarla Ankara'ya getirilen hasta ve yaralı Türklerin hastanelere sevk edilmeleri, giyecek ihtiyaçlarının karşılanması ve

⁴⁷ KGMA. Kızılay adına Dr. Fikret Pamir imzasıyla Milletlerarası Kızılhaç Komitesi Başkanlığına ve Kızılhaç Dernekleri Ligi Genel Sekreterliğine gönderilen 6 Ocak 1964 tarihli, 362 ve 363 sayılı yazı.

⁴⁸ KGMA. Kızılay Genel Başkanlığı tarafından 31 Aralık 1963 günü Kıbrıs'taki İngiliz idaresine yazılan resmi yazı.

⁴⁹ Dışişleri Bakanlığı tarafından Genel Sekreter Yardımcısı Necdet Kent imzasıyla Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 20 Ocak 1964 tarih ve 740.119/240 (3.131) sayılı yazı. KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

iyileşmelerini müteakip tekrar adaya gönderilmeleri de Kızılay aracılığıyla gerçekleştirilir. Kızılay özellikle Aralık 1963 döneminin son günlerinde o kadar hızlı ve programlı bir çalışma içine girer ki Kıbrıs'ta acil hasta ve yaralıların ihtiyaç duyduğu ancak piyasadan o an temini pek de mümkün görülmeyen pek çok sağlık malzemesi acil durumlarda kullanılmak üzere Ankara'da hazır bekletilen 500 yataklı acil harp hastanesi kadrosundan alınarak temin edilir ve Türk Hava Kuvvetleri uçaklarının uçuş kapasiteleri de göz önüne alınarak bütün yardım malzemeleri adaya derhal sevk edilir. Kızılay'ın Lefkoşa'da açılacak sahra hastanesi için görevlendirdiği 5 doktor, 4 teknisyen, 10 hemşireden oluşan 19 kişilik personeli ve sahra hastanesinin bütün malzemeleri de 31 Aralık 1963 günü adaya üç askeri uçakla sevk edilir.

Kıbrıs Türk Toplumunun İaşe ve Mali Durumu

21 Aralık 1963 Rum saldırılarının hemen ardından Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetlerini çok geniş çaplı olarak başlatan Kızılay bir yandan uluslararası yardım kuruluşlarıyla irtibata geçerken bir yandan da Türkiye'deki dinamikleri harekete geçirmekte, başlattığı yardım kampanyalarıyla Türk insanını da gerek ülke içinde gerekse yurtdışında olsunlar bütün bu seferberliğin içine sokmanın yollarını aramaktadır. Kızılay tarafından bugünlerde en çok muhabere halinde olunan kurumlar ise başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği olacaktır. Aynı günlerde bizzat Kızılay tarafından Adnan Öztrak'a Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği hazırlatılan Kıbrıs'la ilgili raporda ise 1963 sonrası süreçte Kıbrıs Türklerinin durumu ayrıntılarıyla irdelenir ve Kıbrıs Türk cemaatinin çarpışmalar, göç edenler, Türk Genel Hastanesi'nde yatanlar, şehit ve kayıp aileleri olarak A Grubu, sayısı her gün değişen mahsur köylerde toplanan göçmenler olarak B Grubu ve işsizler ve parasızlar olarak da D Grubu olarak kategorize edildiği belirtilir. Öte yandan 7 Ocak 1964 tarihinde Rumlarla imzalanan "Hareket ve Münakale Antlaşması" ise gerek Kıbrıs Türk toplumuna Kızılay vasıtasıyla gönderilen yardım malzemelerinin zamanında, eksiksiz ve güvenli bir şekilde ulaşmasını gerekse Türk toplumunun gıda ihtiyacının en azından bir kısmının ada içerisinden sağlanmasını kolaylaştıracak ve bu noktada ortaya çıkacak güçlükleri ortadan kaldıracak bir amaç taşımaktadır. Yapılan antlaşmaya rağmen Kıbrıs Rumlarının buna bağlı ve sadık kalmadığı ve saldırılarla Kıbrıs Türk toplumunu sindirmeye gayret ettiği ve Rum saldırılarının neredeyse 1974'e kadar geldiği bilinmektedir. Durum böyle olunca da her ne kadar bir antlaşma imzalanmış olsa da Kızılay'ın Kıbrıs'ta bulunan temsilcileri ve Lefkoşa Büyükelçiliği tarafından da kabul gören husus ise Kıbrıs Türk toplumunun gıda ihtiyaçlarıyla ilgili olarak bir stok yapılması ve Kızılay yardım malzemelerinin adaya gemilerle sevk edilmesinin ardından Lefkoşa'nın güvenli bölgelerinde stoklanması yönündedir. Toplantıya katılanlar tarafından üzerinde uzlaşmaya varılan bir başka nokta ise yapılacak olan yardımların daha ziyade ve incelikle olaylar nedeniyle köylerini ve evlerini terk eden

ve göçmen durumuna düşen ailelere öncelik verilmesi yönündedir. Gıda yardımı yanında Kıbrıs Türk toplumu tarafından acil ihtiyaç duyulan şeyler arasında tıbbi malzeme ve giyecek de bulunmaktadır. Öte yandan olayların başlamasının ardından maaş alamaz duruma gelen Türk memurların durumları da söz konusu çalışanların bir müddet daha maaş alamayacakları ihtimaliyle birleşince üzerinde durulması gereken hususlar arasındadır. Aynı rapora göre TCM'nin 1964 mali yılı bütçesiyle yatırımlar dışında elinde bulundurduğu hizmetlerin mali portresi toplam 886.000 Sterlin olarak belirlenmiştir. Bu meblağın 700.000 Sterlin gibi büyük bir kısmı ise başta öğretmenler olmak üzere memur maaşlarına harcanmaktadır. TCM'nin 845 öğretmen ve 124 memur kadrosu, ayrıca 30 da Cemaat Meclisi üyesi bulunmaktadır.

Rum saldırılarının adada artarak devam etmesinin ardından derhal harekete geçen Kızılay Genel Müdürlüğü ilk etapta yurdun dört bir yanındaki toplam 620 şubesine gönderdiği bir mesajla Kıbrıs'a yapılacak yardımların nasıl düzenleneceğiyle ilgili ön bilgi verir.⁵⁰ Kızılay tarafından çok geniş kapsamlı olarak Kıbrıs Türklerine yönelik yardım faaliyetlerinin 21 Aralık 1963 tarihinin hemen sonrasında başlamasıyla birlikte Türkiye'de, Kıbrıs'ta ve farklı ülkelerde bu konuyla ilgili girişimlerde bulunulur. Kıbrıs Türklerine yapılacak yardımlarla ilgili olarak Adana ve Mersin'de gıda maddeleri konusunda çalışacak iki ayrı satın alma komisyonu oluşturulur. Hemen ardından Adana, Mersin, Gazi Antep ve İskenderun'dan temin edilen 147,50 ton gıda maddesiyle Kızılay Genel Merkezi tarafından gönderilen çeşitli yardım maddeleri ve ayrıca Konya'dan gelen 150 ton un Erdek ve Silivri isimli iki askeri gemiyle 12 Ocak 1964 tarihinde Mersin'den hareket ederek 13 Ocak 1964 günü Mağusa'da Kıbrıs'ta görev yapmakta olan Kızılay heyetine Kıbrıs Büyükelçisi Mazhar Özkul ve Büyükelçilik Müsteşarı Nejat Uçtum nezaretinde ve çok geniş bir halk katılımı, çok sayıda yerli ve yabancı gazeteci, film yapımcısı ve televizyon muhabirinin katılımıyla Kızılay Müfettişi Nuri Aydingöz tarafından teslim edilir.⁵¹ Bu kapsamda TCM Başkanı Rauf R. Denктаş ve hükümet komiseri ile yapılan görüşmelerde Kızılay'dan adanın muhtelif köylerinden can ve mal emniyeti kalmadığı için göçmek zorunda kalan yaklaşık 16.000 köylünün Lefkoşa'daki cami ve okullara yerleştirildikleri ve göçün halen devam ettiği göz önüne alınarak bunların ve halen mahsur durumdaki köylülerin bütün ihtiyaçlarını karşılamak üzere un, bulgur, pirinç, mercimek, iç bakla, margarin, zeytinyağı, şeker, bürölce, kuru fasulye, sabun, makarna, 5.000 adet battaniye ve 400 adet de mahrutı çadır talep edilir.⁵² Ayrıca bu yardım kampanyası kapsamında 31 Aralık 1964 tarihine kadar Kızılay şubelerinden, çeşitli kurum ve kuruluşlardan, özel teşekküllerden, yurtiçinde ve yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarından Kızılay kayıtlarında 250 föye işlenmiş vaziyette ve toplam 12.500 kalem olmak üzere 17.914.965,10 lira yardım toplanmıştır.⁵³

⁵⁰ KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

⁵¹ KGMA. K-4637.1964.9-4. Kıbrıs'a Gıda ve Yardım Dosyası

⁵² KGMA. K-4637.1964.9-4. Kıbrıs'a Gıda ve Yardım Dosyası

⁵³ A.g.a.

Kızılay tarafından Kıbrıs Türklerine yönelik yardım girişimleri ilk defa 23 Aralık 1963 tarihinde ve 175 sayılı kararla alınmıştır. Buna göre Kıbrıs'tan talep edilen 0 grubu kan, ayrıca 50 şişe plazma, transfüzyon takımı, 100 kişiye yetecek kadar kırık ve çukuk tespit malzemesi, 500 kişilik sağlık malzemesi ve ilacın derhal Etimesgut Merkez Deposu ve kan merkezinden temin edilmesi, temin edilemeyenlerin de acilen satın alınması kararlaştırılmıştır.⁵⁴ Öte yandan Kıbrıs Türklerine yönelik olarak Kızılay tarafından önce uçaklarla, daha sonra da gemilerle gönderilen yardım malzemelerinin süratle ve kolaylıkla adada tahliyesini sağlamak amacıyla İngiltere Büyükelçiliği tarafından Dışişleri Bakanlığına bir muhtıra gönderilir.⁵⁵ Bu yazının alınmasının hemen ardından işleri kolaylaştırmak, gereksiz sürtüşmeleri ve doğabilecek sorunları önceden ortadan kaldırmak ve Kızılay faaliyetlerinin tamamen insani yardım amaçlı olduğunu göstermek amacıyla Kızılay tarafından da yardım malzemelerinin adaya gönderilmesi hususunda bir dizi tedbir alınır.⁵⁶ 30 Eylül 1964 tarihi itibarıyla Kızılay tarafından gerçekleştirilen 12 parti yardım çerçevesinde 10.273.607,68 liralık gıda ve giyim eşyası, 595.641.56 liralık sıhhi malzeme ve ilaç, 1.642.000 liralık çadır ve battaniye, 818.987 liralık hastane donanımı ve 312.000 liralık da muhtelif yardım malzemesi olmak üzere toplam 13.642.236,24 liralık destekte bulunulmuştur ve Kızılay'ın elinde halen 5.122.176,39 liralık yardım bulunmaktadır.⁵⁷

Kıbrıs Türk toplumunda 1964 yılı başından itibaren daha yoğun yaşanmaya başlayan fevkalade şartlar altında acilen yerine getirilmesi ve derhal ödenmesi gereken finansman ihtiyaçları ise TCM'nin başta öğretmenler olmak üzere memurlarına ödenmek üzere bir aylık ücret karşılığı 60.000 Sterlin, ayrıca hükümet memurlarının, polis, jandarma, ordu ve diğer kamu hizmetlileri için ödenmesi gereken ücret için 189.000 Sterlin ve Rum saldırılarına karşı mücadele den ve çarpışmalara katılanlara, polise, jandarmaya, orduya, göçmenlere, mültecilere, Genel Hastane'ye, işsizlere, Rum saldırıları altında mahsur kalmış köylere ve köylülere aynı yardım yapmak amacıyla stok tedariki için de 50.000 Sterlinlik bir ödemeye ihtiyacı bulunmaktadır. Lefkoşa Büyükelçiliği tarafından hazırlanan bir başka rapora göre ise Kıbrıs Türk toplumunun ana yiyecek maddeleri ihtiyacı ve bu maddelerle ilgili ticaret, gümrük ve kambiyo rejimi bakımından da durumu iç açıcı değildir. Kıbrıs Türk toplumunun yıllık 1.000 ton pirinç, 1.500 ton nebatî yağ ve 500 ton da hayvani yağ ihtiyacı bulunmaktadır. Zeytinyağı ise bu kategorinin dışında ruhsata

⁵⁴ A.g.a.

⁵⁵ Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Dairesi tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 3 Şubat 1964 tarih ve 740.119/414 (5410) sayılı yazı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4, Kıbrıs'a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

⁵⁶ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Dışişleri Bakanlığına gönderilen 13 Şubat 1964 tarih ve 5153 sayılı yazı. KGMA. K-4611, 1963-1965/9-4. Kıbrıs'a Sevk Edilen İlaçlar Dosyası.

⁵⁷ Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 30 Eylül 1964 gün ve 3.735 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964/9-4/1 Kıbrıs' Gıda ve Malzeme ve KGMA. K-4840.1966/9-4 Kıbrıs'a Yardım Dosyası

bağlıdır. Ada üretiminin %32'sinden daha fazlasına ruhsat ve müsaade verilmemekte, ihtiyaç ada içerisinde yerli üreticilerden karşılanmaya çalışılmaktadır. Gümrük tarifesinden muaf olan ve yıllık 1.000 ton ihtiyaç duyulan bakliyat da ruhsata tabiidir ve bu ruhsat da sadece kısa bir süre için verilmektedir. Son dönemde verilen ruhsat ise sadece mercimek, nohut ve börülceyi kapsamaktadır. Fasulye ile ilgili olarak verilen ruhsatın süresi 31 Aralık 1963 tarihinde sona ermiş, o tarihten sonra yeni ruhsat verilmemiştir. Beyaz peynir ve kaşar peynire hiçbir şart altında ruhsat verilmezken diğer peynirler ve özellikle kutu peyniri ruhsata tabiidir. %28'lik bir gümrük vergisi uygulanan peynirle ilgili olarak yıllık ihtiyaç 150 ton civarındadır. Tuzlu balık, kavurma, salam, kuzu eti ve donmuş et ithali de serbesttir ve Ziraat Bakanlığı tarafından verilecek izne bağlı olarak ruhsata tabii değildir. Yıllık ihtiyaç ise 500 ton tuzu balık, 400 ton salam, 500 ton kuzu eti şeklindedir. Tereyağı ve kutu sütü ithali de serbesttir ve ihtiyaç 200 ton tereyağı, 1.000 ton kutu sütüdür. Son olarak sabun da ruhsata bağlıdır.

Kıbrıs'tan Getirilen Yaralılar ve Hastaların Tedavi Edilmesi

Aynı dönem içinde ve 21 Ocak 1964 tarihinde Kıbrıs'a yardım malzemesi ve gıda maddesi taşıyan gemilerin geri dönüşlerinde getirdikleri 7 yaralı ve 5 de tüberküloz hastası Kıbrıs Türk'ü Mersin Hastanesi'nde tedavi edilmeye başlanır. Bu 12 hasta ve yaralı haricinde daha önce Türkiye'ye getirilen 23 yaralı arasında elbiseleri olmayanlara da taburcu edilmelerinin hemen ardından birer takım elbise, pardösü, ayakkabı ve başka giyim eşyaları alınır. İlk etapta bu hastalardan 15'i bu şekilde giydirilmiştir. Ayrıca hastaneden taburcu edilen ilk gruptaki 23 hasta ve yaralıdan 14 yaralı ise Kıbrıs'a gönderilinceye kadar Ankara'da günlük yatak ve yiyecek masrafı 20 lira olan Gül Palas Oteli'ne yerleştirilirler ve Kızılay tarafından misafir edilirler. Söz konusu bu insanlara günlük kahvaltı, öğle yemeği ve akşam yemeğini karşılamak üzere belli bir miktarda para yardımı yanında günlük ihtiyaçlarını karşılamak üzere ayrıca para desteğinde bulunulur. Kıbrıs'tan Mersin ve Ankara'ya getirilen ve tedavileri yapılan yaralı ve hastaların da iâşe, ibate sorunları yanında cep harçlıkları da Kızılay tarafından karşılanır.⁵⁸ Bu arada Mart 1964'ün hemen ilk gününde Kıbrıs'tan 27 Mayıs isimli şileple Kızılay tarafından İskenderun'a getirilen ve bir otobüsle Ankara'ya sevk edilen toplam 27 kişilik hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerinin de uygun bir şekilde karşılanması ve hastaneye yatırılması gerekenlerin acilen hastaneye yatırılması ve tedavilerine derhal başlanması söz konusudur; ancak organizasyonun iyi yapılamaması nedeniyle İskenderun-Ankara güzergâhında karşılaşılan aksaklıklar ve hasta ve yaralıların Kızılay Genel Merkezi'nde beklenmelerine rağmen otobüs terminalinde tahliye edilmeleri başta hasta durumdaki yaşlıların ve

⁵⁸ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Türkiye Kızılay Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 22 Ocak 1964 tarihli ve 105 (438) sayılı yazı.

çocukların perişan olmalarına yol açar.⁵⁹ Hemen ardından 27 kişilik bu gruptan 12 hasta Ankara Numune Hastanesi, 13 hasta Uzun Otel'e yerleştirilirken geriye kalan 2 kişi ise eşyalarını almak üzere garajlar bölgesinde kalır.⁶⁰ Öte yandan Kıbrıs'tan tedavi amacıyla Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen 35 mücahidin zaruri ihtiyaçlarını karşılamak için her ay kendilerine ayda 300 lira ödenmesini teminen Kıbrıs'a Yardım Komitesi'nin 88 sayılı kararıyla Kızılay'a Kıbrıs Fonu'ndan Aralık 1965, Ocak ve Şubat 1966 döneminde 31.500 lira verilmiş durumdadır.⁶¹ Aynı tarihlerde Kızılay Genel Merkezi'ne ulaşan bir yazı ise Kızılay'ın şahsında Kızılay personelinin Kıbrıs Türklerine yönelik cansiperane ve fedakârca gayretlerini şükranla karşılayan bir takdir ve teşekkür yazısıdır.⁶² Kızılay ise gerek Kıbrıs'taki yardıma muhtaç insanlara yönelik yardım faaliyetlerinde gerekse Türkiye'ye gelen veya getirilen hasta ve yaralı Kıbrıs Türklerinin tedavi ve bakımları konusunda son derece titiz ve özenli davranmaktadır.⁶³ Telefon ve posta haberleşmesinin son derece güç ve hatta imkânsız olduğu bir dönemde Kızılay Genel Müdürlüğü ile Kıbrıs'taki personeli arasındaki yazışmalar ve haberleşme de bir süre Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla yapılır ve adadaki durum bu şekilde öğrenilmeye çalışılır.⁶⁴

Kızılay merkezi tarafından istenilen bu hususlarla ilgili olarak ilk cevap ise seyyar hastane başhekim Dr. Ali Kabalak imzasıyla 5 Ocak 1964 tarihinde gelir. Dr. Kabalak cevabi yazısında o gün itibarıyla 18 kız, 19 erkek ve 9 da çocuk olmak üzere toplam 46 yatan hastaları bulunduğunu, hastanede uçakla derhal Ankara'ya sevk edilmek üzere acil müdahaleyi bekleyen 15 hasta ve yaralı bulunduğunu, Lefkoşa dışındaki merkezler ve bunların köyleriyle irtibata geçilmesinin mümkün olmadığını, bu hususta İngilizlerin ve mahalli Kızıllaç teşkilatının aciz olduklarını belirttiklerini, Türk sağlık ekibinin de esasında Lefkoşa'da mahsur durumda bulunduğunu ve Lefkoşa dışındaki yerleşim yerleriyle bağlantı kurmanın da mümkün olmadığını belirtir.⁶⁵ Kızılay ilk yardım hastanesinde bu dönemde idari faaliyetler, temizlik ve mutfak da dâhil olmak üzere toplam 34 personel görev yapmaktadır. Söz konusu bu üç uçağın 31 Aralık 1963 günü Ankara'ya dönüşleri sırasında adadan acil hasta ve yaralıları da getirmeleri planlandığından uçaklarda bir doktor ve bir hemşire de görevlendirilir. 24-31 Aralık 1963 sürecinde Kızılay'ın üç ayrı seferde adaya yaptığı harcama tutarı ise

⁵⁹ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁶⁰ Kızılay Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 5 Mart 1964 tarihinde gönderilen 919 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁶¹ KGMA. K-4643.1965-1966/9-4 Kıbrıs Umumi 1-4. Bölüm Dosyası.

⁶² KTKD tarafından Kızılay Genel Merkez Başkanlığına gönderilen 31 Mart 1964 tarih ve 98 (13.417) sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

⁶³ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Ankara Valiliğine gönderilen 6 Ağustos 1964 tarih ve 22273 sayılı yazı. KGMA. K-4534, 1963-1964/9-4 Kıbrıs Dosyası.

⁶⁴ 2 Ocak 1964 günü Türkiye Kızılay Derneği Genel Sekreteri Adnan Öztrak imzasıyla ve Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla gönderilen 11/86 sayılı resmi şifreli yazı. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığında Alınan Mesajlar Dosyası

⁶⁵ Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından 5 Ocak 1964 tarihinde gönderilen 84/041715 sayılı şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığında Alınan Mesajlar Dosyası

693.387 liradır. Bu bir hafta içinde ayrıca ülkenin farklı yerlerinde toplanan 360 şişe kan da gönderilmiştir.⁶⁶

Otellerde Kalan Kıbrıs Türkleri

Kızılay 23 Aralık 1963 tarihinden itibaren adaya yönelik yardımlara başlar ve ardından Kızılay İlk Yardım Hastanesi'nin Kıbrıs'ta devreye sokar. Bu arada hasta ve yaralı durumda olan ve tedavileri Kıbrıs'ta bilinen sebeplerle yapılamayan Kıbrıs Türklerinin de Türkiye'ye getirilmesi söz konusu olur. Bu insanların gerek havayoluyla Ankara'ya gerekse deniz yoluyla Mersin veya İskenderun'a getirilmesi sonrasında kalacak yer sıkıntısı çeken veya tedavileri tamamlanmasına rağmen Kıbrıs'a dönemeyenlerin geçici bir süreliğine çeşitli otellerde kalmaları sağlanır. Bu kapsamda Mersin'de Günaydın Oteli, Ankara'da Gül Palas Oteli, Uzun Otel ve Seyhan Oteli Kıbrıs Türklerinin barınmaları için Kızılay tarafından anlaşma yapılan oteller arasındadır. Günaydın oteli 23 Aralık 1963 günü Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçen ve bugün Barbarlık Müzesi olarak ziyaretçilere açık olan evde Bnb. Nihat İlhan'ın eşi ve üç çocuğu yanında eşini kaybeden Hasan Yusuf Gudum ve aynı evde yaralanan Meriç (Mora) köyünden yeğenlerinin de bir süre kaldıkları oteldir.⁶⁷

Aynı dönemde yaşanan bir başka sorun ise içinde bulunulan olağanüstü şartlardan menfaat sağlamaya çalışan bir takım insanların türemesi ve bunların yarattığı sıkıntılardır. Örneğin Kıbrıs'taki Kızılay İlk Yardım Hastanesi tarafından Türkiye'ye tedavi amaçlı olarak gönderilen hastaların arasında sefaret, Kıbrıs TCM ve diğer resmi kurum ve kuruluşlar aracılığıyla gelen ve hasta olmayan şahısların bulunması ve bunların Kızılay tarafından hasta ve yaralılara yönelik bütün hizmetlerden istifade etmesi, Türkiye'ye geldikleri andan itibaren gidecekleri yere kadar ulaşım ücretlerini Kızılay'a ödetmek yönünde teşebbüste bulunmaları, bu girişimlerine gerekçe olarak da anavatana geldiklerini ve buralarda kendilerinin birer yabancı olduklarını ileri sürmeleri ve muhtaç durumları nedeniyle yardıma ihtiyaçları bulunduğunu belirtmeleri ve bu konuyla ilgili olarak resmi ve askeri makamları devreye sokmaya çalışmaları ve bu yolla manevi baskı oluşturmaya çalışmaları sıkıntı ve rahatsızlık yaratır.⁶⁸ Aynı dönemde hastanede olmamakla beraber tedavileri uzun süren ve hastaneden çıkartılan 4 kişi Uzun Otel, 5 kişi de Seyhan Otel'de kalırlar. Söz konusu bu oteller daha önce Kızılay tarafından anlaşma yapılmış olan otellerdir ve Kıbrıs'tan gelen hasta yakınlarıyla ayakta tedavi gören veya hastanede işi bitip adaya dönmeyi bekleyenlerin kaldıkları otellerdir. Ancak daha sonra Uzun Otel müdürünün Rum bir kadın

⁶⁶ Başhekim Dr. Ali Kabalak tarafından Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla 16 Ocak 1964 tarihinde gönderilen şifre mesaj. KGMA. K.4710, Z.6183, D.1964/9-4 Dışişleri Bakanlığından Alınan Mesajlar Dosyası

⁶⁷ KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

⁶⁸ A.g.a.

olmasının⁶⁹ otelde kalanlarda rahatsızlık yaratması, diğer otelin de imkânlarının özellikle bazı özel hastaların farklı saatlerde sıcak su temini ve asansör gibi ihtiyaçlarına cevap verememesi sebebiyle bu otellerde kalanlar Kıbrıs'tan gelen öğrencilerin de kaldıkları Turist Otel'e aktarılırlar. Bu arada Seyhan Oteli'nde kalmakta olan hasta Kıbrıs Türkleri ve yakınlarının bu otelden memnun olmadıkları yönünde şikâyetlerde bulunmaları üzerine başka bir otele taşınmaları söz konusu olur. Şikâyetlerin artması üzerine Kızılay tarafından söz konusu otelde yapılan incelemede otelde kalp ameliyatı geçiren bir hastanın dördüncü katta ve 30 numaralı odada kaldığı, asansör olmaması nedeniyle iniş ve çıkışların hasta üzerinde çok ciddi sağlık sorunları oluşturduğu, üçüncü kat 21 numarada kalmakta olan Türkay Akpınar'ın prostatit hastalığıyla ilgili verilen raporda küvette banyo yapması gerektiği yazılı olmasına rağmen küvetsiz bir odada kaldığı ve bu durumun da hastalığını şiddetlendirdiği, gırtlak kanseri olan yaşlı bir hastanın ise karanlık ve havasız bir odada kalmakta olduğu anlaşılır.⁷⁰ Bu kapsamda Mersin'de Günaydın Oteli, Ankara'da Gül Palas Oteli, Uzun Otel ve Seyhan Oteli Kıbrıs Türklerinin barınmaları için Kızılay tarafından anlaşma yapılan oteller arasındadır. Günaydın oteli 23 Aralık 1963 günü Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçen ve bugün Barbarlık Müzesi olarak ziyaretçilere açık olan evde Bnb. Nihat İlhan'ın eşi ve üç çocuğu yanında eşini kaybeden Hasan Yusuf Gudum ve aynı evde yaralanan Meriç (Mora) köyünden yeğenlerinin de bir süre kaldıkları oteldir. Kızılay bu otellerde kalan Kıbrıs Türklerine bu çalışmanın farklı bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde verildiği üzere çeşitli oranlarda maddi yardımda da bulunmuştur. Öte yandan bu otellerde kalan ve tedavileri tamamlanan hasta ve yaralılarla ilgili olarak zaman zaman sorunlar da yaşanır.⁷¹

Aynı şekilde daha sonraki süreçte ve özellikle Geçitkale ve Boğaziçi bölgelerine EOKA ve Rum saldırılarının devam ettiği günlerde Kızılay tarafından Kıbrıs'tan yaralı ve hasta getirilmesine devam edilir. Bu kapsamda Türkiye'ye getirilen 8 mücahitin yapılan araştırma sonucu Enver Âdem, Ali Ziya Ertürk, Cevat Mehmet, Halil Mehmet ve Ergün Rahmi'nin fakir ve yardıma muhtaç oldukları öğrenildiğinden bu mücahitlerin tedavilerinin ücretsiz yapılması, hastaneye yatırılmaları durumunda da zaruri masraflarını karşılamak üzere ayda kişi başına 150 lira nakdi yardım yapılmasına, ayrıca ayakta tedavi görececek olanların da otel masraflarının karşılanarak 450 liralık bir yardımda bulunulmasına karar verilir.⁷² Söz konusu 5 mücahidin tamamı Ankara'da Turist Otel'de kalmaktadır. Öte yandan 1 Şubat–30 Nisan 1964 döneminde toplam 114 Kıbrıslı Türk'e hastane ve tedavileriyle verilen ücret, haftalık ve aylıklar da dâhil toplam 21.198.000 lira masraf yapılır. Aynı dönem içinde durumu kritik olan 18

⁶⁹ KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

⁷⁰ KGMA. K-4637.1967/9-4 Kıbrıs.

⁷¹ Kıbrıs'a Yardım Komitesi tarafından Kızılay Yönetim Kurulu Başkanlığına gönderilen 25 Mart 1964 tarih ve 1.297 sayılı yazı. KGMA. K-4643, 1964/9-4 Kıbrıs Dış Bağış Dosyası

⁷² Dışişleri Bakanlığı, KİPİG Başkanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel başkanlığına gönderilen 9 Ekim 1967 tarih ve 666 (33.877) sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

Kıbrıs Türk'ü de uçakla adaya gönderilir. Aynı dönemde hastanede olmamakla beraber tedavileri uzun süren ve hastaneden çıkartılan 4 kişi Uzun Otel, 5 kişi de Seyhan Otel'de kalırlar. Söz konusu bu oteller daha önce Kızılay tarafından anlaşma yapılmış olan otellerdir ve Kıbrıs'tan gelen hasta yakınlarıyla ayakta tedavi gören veya hastanede işi bitip adaya dönmeyi bekleyenlerin kaldıkları otellerdir. Ancak daha sonra Uzun Otel müdürünün Rum bir kadın olmasının⁷³ otelde kalanlarda rahatsızlık yaratması, diğer otelin de imkânlarının özellikle bazı özel hastaların farklı saatlerde sıcak su temini ve asansör gibi ihtiyaçlarına cevap verememesi sebebiyle bu otelerde kalanlar Kıbrıs'tan gelen öğrencilerin de kaldıkları Turist Otel'e aktarılırlar. Bu dönemde Türk Cemaat Meclisi tarafından yardıma muhtaç Kıbrıslı mücahitlerin isimleri de Kızılay'a teslim edilir ve adı geçen 45 kişiye çeşitli yardım yanında aylık da bağlanır. Böylece Kızılay hasta ve yaralı insanların tedavisi, onlara gerekli olan çeşitli tıbbi cihaz ve alet temini, Türkiye'de tedavisi mümkün olmayanların yurtdışına gönderilmeleri, ayrıca tedavilerini tamamlamış olanların da tekrar adaya götürülmeleri faaliyetlerine aralıksız devam eder.⁷⁴

Kızılay Seyyar İlk Yardım Hastanesi Kurulması

Kızılay ayrıca 31 Aralık 1963 tarihinde yayımladığı bir duyuruyla “hadiselerin devam ettiği hatta kadın ve çocuk nazarı itibara alınmaksızın Türkleri imha siyaseti güdüldüğü” öğrenildiğinden uzun vadeli ve büyük ölçüde bir yardım kampanyasına başlandığını da duyurur. Aynı gün Başbakanlık tarafından Kızılay'a 200 bin liralık yardımda bulunulur. Bu yardım kampanyası dâhilinde elde edilen gelirle ilk etapta alınan ve peynir, bulgur, pirinç, fasulye, nohut, yeşil mercimek, zeytinyağı, Vita yağı, şeker, makarna ve undan oluşan 17.632 kilo gıda malzemesi 4 Ocak 1964 günü üç uçakla gönderilirken 300 tonluk bir yardım da deniz yoluyla İskenderun'dan Mağusa'ya sevk edilir.⁷⁵ Bu doğrultuda yukarıda belirtilen ve 3 askeri uçakla Kıbrıs'a gönderilen ilk yardım grubunda 500 kilo peynir, 1.011 kilo bulgur, 1.200 kilo pirinç, 1.485 kilo fasulye, 1.500 kilo nohut, 1.000 kilo yeşil mercimek, 210 kilo zeytinyağı, 306 kilo Vita yağı, 1.500 kilo şeker, 1.000 kilo makarna ve 7.920 kilo da un olmak üzere toplam 17.632 kilo gıda maddesi bulunduğu da açıklanır.⁷⁶ Aynı şekilde Kıbrıs'ta kurulması planlanan ve ilk etapta 50 yataklı olması düşünülen ve daha sonra da 100 yataklı olması planlanan Kızılay

⁷³ Kıbrıs Türk Cemaati Ankara Bürosu adına Ekrem Yeşilada tarafından Dışişleri Bakanlığı KİPIG Müdürlüğüne gönderilen 22 Mayıs 1967 tarih ve 113/67 H sayılı yazı. KGMA. K-5111 (Z-2913), 1968-1969-1970/9-4 Kıbrıs Hastane Dosyası.

⁷⁴ Dışişleri Bakanlığı KİPIG Başkan Yardımcısı Tahir Şentürk imzasıyla 15 Mart 1967 tarihinde Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 108 (9819/1524) sayılı yazı. KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

⁷⁵ A.g.a.

⁷⁶ KGMA. K-4709 (6228).1964, 9-4 Adnan Öztrak'ın Kıbrıs'a Ait Notları ve Emirleri Dosyası

hastanesi ile ilgili olarak bu hastanenin derhal adaya gönderilmesi de Kızılay tarafından kabul edilir ve hastane için gerekli malzemenin başta Etimesgut Kızılay depoları olmak üzere Kızılay imkânlarıyla tamamlanması, ayrıca bunların harp hastaneleri malzemesinden de istifade edilerek tamamlanması suretiyle derhal ikmal edilmesi ve acilen Kıbrıs'a gönderilmesi de kararlaştırılmıştır.⁷⁷ Söz konusu bu hastanenin ilk kadrosunda ise Kızılay heyeti başkanı olarak Dr. Mehmet Kengerli, muhasip ve hastanenin açılış aşamasında açılış ve idame masraflarını karşılamak üzere Kızılay adına kendisine 40.000 lira ödenek verilen idari memur olarak Ömer Atak ile hemşire Suzan Kıran, Başhekim olarak Op. Dr. Ali Kabalak, Dr. Necati Erdentuğ, Dr. Hasan Karaağaç, Dâhiliye Uzmanı Dr. Cahit Palantekin, Röntgen Uzmanı İsfendiyar Koçman, teknisyen olarak narkozitör Osman Çakıroğlu, sterilizasyon teknisyeni İbrahim Ünal, cerrahi teknisyeni Şevket Atmaca ve Bekir Bedir bulunmaktadır.⁷⁸ Kadroda ayrıca Kızılay kan merkezinde görev almak üzere hemşire Emine Çetin, Gülten Gezer, Şaduman Ozan, Sedar Özer, ebe-hemşire Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk ve Şaziment Görücü bulunmaktadır.⁷⁹ Bu grup Kıbrıs'ta görev yapacak olan ilk Kızılay ekibi olarak da tarihe geçeceklerdir. Sağlık Müdürlüğü İlk Yardım uzmanı Dr. Mehmet Kengerli ve refakatindeki idari ekibin Kıbrıs'taki ikinci yaralı kafilesini aynı uçaklarla Türkiye'ye getirmesi de söz konusudur. Hastanenin olaylara anında müdahil olmasının ardından ilk gün 68 yaralı getirilir, ayrıca 5 kişi de ayakta tedavi edilir. 3 Ocak 1964 günü Kızılay'a ulaşan Rauf Denктаş imzalı acil bir yazıda ise adada Türklerin acil gıda stoklarının tükendiği, aylık ihtiyaç olan 1.500 ton un ve 1.500 ton bakliyat yanında akaryakıt ve çatışmalar ve göç nedeniyle çalışamaz durumda olan insanların da paraya ihtiyacı olduğu bildirilir. Kızılay tarafından bu arada Türkiye'de kalan ve adaya dönemeyen Türklere de 3 Ocak 1964 günü 5 bin liralık bir yardımda bulunulur.

Kıbrıs'ta tesis edilmesi planlanan Kızılay hastanesinin dışında seyyar ilk yardım hastanesinin ilk kadrosu Kızılay İdari Ekip Başkanı Dr. Mehmet Kengerli başkanlığında Başhekim Op. Dr. Ali Kabalak, Op. Dr. Necati Erdentuğ, Op. Dr. Hasan Karaağaç, Dr. Cahit Palantekin, Dr. İsfendiyar Koçman, hemşireler Emine Çetin, Gülten Gezer, Sedar Özer, Şaduman Ozan, Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk, Şaziment Görücü ve teknisyenler Osman Çakıroğlu, İbrahim Ünal, Şevket Atmaca ve Bekir Bedir'den oluşmaktadır.⁸⁰ Kan merkezinde ayrıca hemşire Sedar Özer, Şaduman Ozan, Emine Keler, İftadiye Koca, Türkan Yücel, Hatice Öztürk ve Şaziment Görücü hizmet vermektedir.⁸¹ Kıbrıs'taki olaylar

⁷⁷ KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

⁷⁸ KGMA. K-4649.1965.9-4/1 1964-1965 Yılı Kızılay Kıbrıs Raporları Dosyası.

⁷⁹ A.g.a.

⁸⁰ KGMA. K-4637.1964.9-4 Kıbrıs.

⁸¹ KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları.

nedeniyle adaya dönemeyen ve parasız kalan 21 Kıbrıslı Türk ile Kızılay tarafından tedavileri yapılmak üzere Ankara'ya getirilen 5 kişiye Kıbrıs'a dönebilmeleri için ayrıca toplam 10.322 lira yardımda bulunulur.29 Ocak 1964 günü de adaya 656 ton yiyecek maddesi sevk edilirken Kızılay tarafından tedavi edilmek üzere Türkiye'ye getirilen ilk yaralı kafilesinden 14 kişi de aynı gemiyle adaya gönderilir.30 Ocak 1964 günü sabah 08:00 itibarıyla Mağusa limanına yanaşan gemideki gıda ve ilaç yardımının toplam maliyeti ise yaklaşık 1.5 milyon lira civarındadır.⁸² Öte yandan Kıbrıs'ta Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yardım faaliyetlerine başlanması ve Kızılay tarafından bir hastanenin açılmasının ardından gerek yardım konvoylarına yönelik olarak gerekse hastane personeline karşı EOKA tarafından saldırılar da artarak devam eder.26 Şubat 1964 günü Lefkoşa'daki merkeze bağlı olarak Mağusa'da açılan Kızılay hastanesinde röntgen mütehassısı olarak görev yapmakta olan Dr. Ali Acunaş'la Kızılay İlk Yardım Ekibi personeli Hamit Sunar görev dönüşü Mağusa'dan Lefkoşa'ya dönerken iki Rum polisi ve 10 EOKA mensubu Rum tarafından darp edilmişler, tüfek dipçikleriyle saldırıya uğramışlar ve ağır tecavüzlere ve tehditlere maruz kalmışlardır.⁸³ Aynı şekilde 11 Mart 1964 tarihinde de Mağusa'dan Lefkoşa'ya gıda ve ilaç taşımakta olan 9 Kızılay kamyonu Rum saldırısına maruz kalır, kamyonların üzerinde bulunan Kızılay işaretleri EOKA mensubu Rumlar tarafından tahrip edilir ve Kızılay mensubu şoförler ve sağlık ekibi darp edilip ağır hakaretlere uğrar ve dövülürler. Geç de olsa duruma müdahale eden İngiliz askeri birliği ise olayların daha da büyümesini önler.⁸⁴

Bu arada 4. parti olarak Kıbrıs'a gönderilecek 400 tonluk yardım malzemesi de 6 Şubat 1964 itibarıyla Mersin'de hazır durumdadır. Mart ayındaki son kafiyele 13 tüberküloz hastası ve yaralı, 20 evsiz ve fakir yanında 9 varlıklı kimse olduğu bildirilir ve bu şekilde davranan 13 kişi tespit edilerek bunlar derhal gruptan çıkartılır.5 Nisan 1964'ten itibaren adaya yardım götürmek üzere Ulaştırma Bakanlığı tarafından Kızılay'a tahsis edilen 1.500 tonluk Malazgirt gemisi de 1 Nisan'dan itibaren malzeme alımına başlar. Gemi Mersin'den Mağusa'ya 9. seferine de 827.054 kilo ve 1.837,39lira tutarındaki yardım malzemesiyle 13 Nisan 1964 günü başlar ve 14 Nisan günü yükünü Mağusa limanında tahliye eder. Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Genel Merkezi'ne gönderilen 5 Mayıs 1964 tarihli ve 1.573 sayılı yazıya göre Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı Kıbrıs Heyeti Başkanı Max Stadler'in Lefkoşa'daki Türkiye Büyükelçiliğine Kıbrıs Türk toplumunun elinde ancak 20 Mayıs 1964 tarihine yetecek kadar yardım malzemesi bulunduğu ortaya çıkınca daha önce Kıbrıs TCM yetkilileri tarafından verilen ellerindeki malzemenin Mayıs ayı sonuna kadar yeteceği yönündeki tahmini bilgilerin yanıltıcı olduğu ortaya çıkar. Bunun üzerine Kızılay tarafından 400 ton un, 50 ton şeker, 35 ton yemeklik yağ,

⁸² KGMA. K-4710. K-61819 1964-1967/9-4 Kıbrıs'a Yardımlar Dosyası.

⁸³ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁸⁴ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

2.300 battaniye, 200 çadır, 21.000 metre kumaş, keten ve basma ile 3.000 çift ayakkabı dışında 800 ton yeni yardım malzemesinin derhal temin edilmesi ve 2.250.000 lira tutarındaki bu yeni yardım paketinin de adaya gönderilebilmesi için çalışmalara başlanır.⁸⁵

Nisan 1964 itibarıyla Kızılay'ın Lefkoşa'da açtığı hastanede üçüncü grup olarak görev yapmakta olan sağlık ekibi ise Dâhiliye Uzmanı, Dr. Mehmet Melih Abidinoğlu, Genel Cerrah Dr. O. Nejat Pamir, Genel Cerrah Dr. M. Arman Sanol, Röntgen uzmanı Dr. M. Kemalettin İzmirden, hemşire Perihan Öncü, Ayten Tamak, Ayşe Yılmaz, Neriman Uslu, T. Umur Erdamar ve Ahmet Ahıskal'dan oluşmaktadır. Bu ekipte görev yapmakta olan doktorlar bir aylık görevlerini 12 Mayıs 1964 tarihinde tamamladıklarından daha sonraki dönemde 13 Mayıs 1964 tarihinde Türkiye'ye döneceklerdir.⁸⁶ Aynı günlerde tedavi edilmek üzere Kızılay tarafından Türkiye'ye getirilen 10 hasta ve yaralı Kıbrıs Türk'ü de tedavilerinin ardından BEA Havayolları ile Lefkoşa'ya gönderilmiştir.⁸⁷ Kıbrıs'ta 5. grup olarak görev yapacak ekip ise 4 doktor, 5 hemşire ve 2 teknisyenden ibarettir ve 16 Temmuz 1964–18 Eylül 1964 döneminde görev alacaklardır. 6. grup olarak görev yapacak olan 4 doktor, 3 hemşire ve 2 teknisyen ise 17 Eylül 1964 tarihinde göreve başlayacaklardır.⁸⁸

Haziran 1964 itibarıyla Kıbrıs TCM Başkanı Rauf R. Denктаş tarafından Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliğine yapılan müracaat sonrasında "Kıbrıs'ta devam eden fevkalade durum neticesinde mali ve iktisadi tazyikin arttığı, gittikçe fakirleşen Kıbrıs Türklerinin ancak anavatandan sağlanan yardımlarla hayatlarını idame ettirebildikleri" belirtilerek teslim edilen acil ihtiyaç listesinin Temmuz 1964 ortalarına kadar adaya ulaştırılması konusunda yardım talebinde bulunulur.⁸⁹ Bu kapsamda acilen Kıbrıs'a gönderilmesi istenen yardım malzemesi listesi 700 ton çavdar unu, 8,5 ton şeker, 60 ton pirinç, 40 ton makarna, 20 ton bulgur, 80 ton fasulye, 30 ton nohut, 53 ton börülce, 20 ton mercimek, 60 ton yemeklik yağ, 25 ton zeytinyağı, 2 ton çay, 3 ton salça, 10 ton sabun, 1 ton Vim, 8 ton sabun tozu, 8 ton pişmiş konserve, 10 ton zeytin, 3 ton reçel, 3 ton bisküvi, 4.000 metre pazen, 4.000 metre kaput bezi, 4.000 metre basma, 4.000 metre patiska, 1.000 çift erkek, 1.000 çift kadın, 1.000 çift çocuk ayakkabısı, ayrıca 1.500 çift küçük bebek ayakkabısından oluşmaktadır. Bu talebin hemen ardından yapılan görüşmelerde ise TCM Başkanlığı istenen margarin, zeytinyağı, kuru fasulye, un ve şekerin mutlak surette listede istenilen miktarda gönderilmesi gerektiğini, aksi takdirde aradaki farkın Rum kesiminden satın alınmak suretiyle kapatılması yoluna gidileceğini belirtir.⁹⁰ Lefkoşa'da Kızılay tarafından

⁸⁵ KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

⁸⁶ A.g.a.

⁸⁷ KGMA. K-4649, 1964-1965/9-4 Kızılay Raporları Dosyası.

⁸⁸ KGMA. K-4634, 1964-1965/9-4/ Kıbrıs Yaralı 2 Dosyası.

⁸⁹ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁹⁰ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, 4-5-6. Bölüm.

hizmete sokulan hastane sadece adadaki Kıbrıs Türklerine yönelik tedavi ve teşhis hizmeti vermemekte, ayrıca Kıbrıs'ta tedavilerine imkân bulunmayan hasta ve yaralıların Türkiye'ye getirilmesi konusunda da faaliyette bulunmaktadır. Bu kapsamda yapılan girişimlerin dışında bazı Kıbrıs Türklerinin Kızılay Genel Hastanesi'nin bilgisi dışında ve tamamen şahsi temasları neticesinde Mağusa'dan Mersin'e dönen yardım gemileriyle adayı terk ettikleri ve Türkiye'ye gelmeye başladıkları da öğrenilir. Söz konusu bu kişilerin tedavilerinin ardından Kızılay yardım gemileriyle adaya dönmeleri konusu biraz sıkıntılı bir durum olur. Kızılay'a bu yolda müracaatta bulunan bu kişilerin müracaatları Kıbrıs Rum makamlarının adayı gizlice terk eden ve tekrar geri gelmek isteyenlere karşı olumsuz tavır takınması ve müsaade etmemesi ve Kızılay'ın da Dışişleri Bakanlığı ve Lefkoşa Büyükelçiliği ile yaptığı görüşmeler sonrasında bu durumun olumlu karşılanmadığının bildirilmesi nedeniyle sonuçsuz kalır.⁹¹ Kızılay adadaki yardım faaliyetleri yanında ayrıca BM ve Kızılhaç yetkilileriyle de temaslara başlamış ve özellikle zor durumdaki Türk köylerine yönelik yardım girişimlerine hız vermiştir.⁹²

Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkartılması

Öte yandan en doğal insan haklarından birisi olan ve Londra ve Zürih anlaşmalarıyla da garanti altına alınmış bulunan Kıbrıs'ta görev yapan 650 kişilik Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı'na mensup askerlere ait mektuplar da Rum ambargosuna takıldığından Mart 1964 içerisinde hasta ve yaralı getiren gemiyle askerlere ait 552 mektup da getirilir ve bunlara ait toplam 224,60 lira pul ücreti de Kızılay tarafından ödenir. Bu arada Bakanlar Kurulu'nun 7 Ocak 1964 ve 12 Eylül 1964 tarihli toplantısında Kıbrıslı Türklere yardım için bastırılması ve kullandırılması karar altına alınan "Kıbrıs'a Yardım Pulu" Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu (THK), Çocuk Esirgeme Kurumu (ÇEK), Türk Ulusal Verem Savaş Derneği (TUVSD) ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği (TYSD) 'nin tanzim ettikleri protokol çerçevesinde hazırlanarak 1 Ekim 1964 Perşembe günü sabahından itibaren bütün yurttan satışa sunulur. Pulların basım ihalesi ise Türkiye'nin gelmiş geçmiş en büyük koleksiyoncusu, filatelist ve pulcusu merhum Ali Nusret Pulhan tarafından alınmıştır. Konuyla ilgili Bakanlar Kurulu Kararnamesi ise 6/3.630 karar sayısı ile 7 Ocak 1964 tarihli ve 6/2.574 sayılı kararnameye ek olarak Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Başbakan İsmet İnönü ve Çalışma Bakanı Bülent Ecevit de dâhil olmak üzere toplam 21 bakan tarafından imzalanır ve yürürlüğe girer.⁹³ Söz konusu pulların piyasaya sürülmesinin ardından sosyal amaçlı pul çıkarmaya yetkili olan bütün dernekler pul

⁹¹ KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası, Temmuz Bölümü.

⁹² KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası

⁹³ Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi'nin 6/3.630 karar sayısı ile 7 Ocak 1964 tarihli ve 6/2.574 sayılı kararname. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

basımını ve satışını durdurarak bu pulların satışına destek vermişlerdir. Bu pulların en üst düzeyde sarf edilmesini sağlamak maksadıyla her türlü devlet teşekkülleri ve iştiraklerinin, belediye ve özel idarelerin her çeşit taahhüt ve ödemelerinde, giriş ve çıkış gümrük muamelelerinde, pasaport ve vize işlemlerinde, Toprak mahsulleri Ofisi'nin hububat ve afyon alım ve satımlarında, her nevi borsa faaliyetlerinde, DDY, THY, DDY ve özel otobüs firmalarında, havagazı, elektrik ve su faturalarında, nakliyat ambarlarının her türlü fiş ve faturalarında, çimento ve demir satışlarında, her türlü bina ve av ruhsatlarında, ehliyet, okul kayıt, evlenme cüzdanları, tiyatro, sinema, at yarışları, maç biletleri spor toto kuponları ve fişlerinde, Zirai Donatım Kurumu'nun her türlü satışlarında, radyo reklâm yayınlarıyla ilgili faturalarda, sigorta, noter, tapu, ticaret ve esnaf odaları faaliyetleri, gazino ve gece kulüpleri hesap pusulalarında, her türlü dernek faaliyetlerinde kullanılması gerekmektedir.

Bakanlar Kurulu tarafından söz konusu yardım pullarının çıkartılması yönünde karar alındıktan hemen sonra Kızılay tarafından daha önce tesis edilmiş olan Kıbrıs'a Yardım Komitesi'nce "Acele ve önemlidir." notuyla birlikte bütün kaymakamlıklara ve bağlı "Kıbrıs'a Yardım Komitesi Başkanlığı" adına yapılması gerekenlerle ilgili bir genelge gönderilir;⁹⁴

"Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, ÇEK, Türk Ulusal Verem Savaş Derneği ve Türkiye Yardım Sevenler Derneği tarafından müştereken çıkartılmasına karar verilen Kıbrıs'a Yardım Pulu hakkındaki kararname sureti ile bütün şubelerimize yaptığımız tamimlerden birer adedi ilişik olarak gönderilmektedir. Kıbrıs'a Yardım Pulu, 1 Ekim 1964 tarihinde tedavüle çıkarılacak ve bu tarihten itibaren hiçbir dernek ve kurum kendi pul ve tutkallı makbuzunu (Türkiye Kızılay Derneği monopol hakları ve küçük makbuzları bundan müstesnadır.) satışa çıkaramayacak ve hiçbir surette bayilere de %5'in üstünde beyiye ödemeyecektir. Mezkûr pulların geniş mikyasta sarfını temin için her türlü devlet teşekkülleri ve iştiraklerinin, belediye ve özel idarelerin her nevi taahhüt ve ihale ödemelerinde, giriş ve çıkış gümrük muamelelerinde, pasaport ve vize işlerinde, TMO'nun hububat ve afyon mubayaalarında, her nevi borsa emtia satışlarında, DDY, Devlet Hava Yolları, Devlet Deniz Yolları ve hususi otobüs işletmelerinin şehirlerarası münakale biletlerinde, nakliyat ambarları makbuzlarında, havagazı, su ve elektrik makbuzlarında, çimento ve demir satışlarında, her türlü bina, av ruhsatıyeleri ile ehliyet belgelerinde, okul kayıt ve kabul muamelelerinde, menşe şahadetnamelerinde, evlenme cüzdanlarında, tiyatro, sinema, at yarışları maç biletleri ile spor toto fişlerinde, Zirai Donatım'ın bilcümle satışlarında, bankaların ikrazat muamelelerinde, sigorta şirketlerinin

⁹⁴ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi'nce bütün kaymakamlıklara ve bağlı "Kıbrıs'a Yardım Komitesi Başkanlığı" adına gönderilen 3 numaralı yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

işlerinde, radyo reklam yayınları faturalarında, noter ve tapu daireleri muamelelerinde, ticaret ve esnaf odası vesikalarında, yeterlik belgelerinde, gece kulüpleri ve benzeri gazinoların hesap pusulaları ve buna benzer diğer muamelelerde sarfını derpiş eden hükümet kararının istihsalini ve gerekenlere tebliğini temin için derneklerin müştereken müracaat etmeleri kararlaştırılmıştır.

9 Eylül 1964 tarihinde şubelerimize yaptığımız tamimle kararname suretini göndermemizden henüz 8 gün gibi çıksa bir zaman geçmesine rağmen hemen hemen bütün ilçelerde bu milli ve insani en büyük davamızı içlerinde hisseden kıymetli idareci arkadaşlarımızın riyasetinde Kıbrıs Yardım Pulu Komiteleri teşekkül ederek gereken tedbirlerin alındığı genel merkezimize gönderilen cevabi yazılardan anlaşılmaktadır. Şimdilik 30 milyon liralık basılmış olan Kıbrıs Pulu 10, 25, 50, 100, 250 ve 500 kuruşluk kupürler halinde olup her bölgede yukarıda zikredilen beş derneğin şubeleri tarafından birbirleriyle rekabet yapmadan en kısa bir zamanda satışı temin edilecektir. Bilhassa yardım pulunun halka duyurulması için resmi, yarı resmi ve hususi her türlü yayın vasıtalarından ücretsiz faydalanılarak en geniş bir şekilde propaganda yapılması gerektiğinden başta zatiâliniz olmak üzere Kıbrıs'a Yardım Pulu Komitesi'nde vazife almış veya almamış bütün memurların azami gayreti göstereceklerinden emin bulunmaktayız. En ufak teferruatına kadar izahatı içine alan bu tamimlerimizin ilçe idare mekanizmasının en küçük ünitelerine kadar neşrini rica eder, çalışmalarımızda başarılar dilerim.”

Bu çalışma kapsamında Kıbrıs'a Yardım Komitesi çerçevesinde Kıbrıs'a Yardım Pulu Komitesi'ni oluşturan dernekler adına Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir ve İkinci Başkan Adnan Öztrak, THK Genel Başkanı Nuri Aslantaş ve Genel Sekreter Kemal Koç, ÇEK İkinci Başkanı Dr. Hamza Eroğlu, TUVSD adına Prof.Dr. Nusret Karasu ve TYSD adına Nusret Güven imzasıyla 28 Mayıs 1964 tarihinde “Kıbrıs'taki Soydaşlarımıza Yardım Maksadıyla Çıkarılması Kararlaştırılan Pul Hakkında Esaslar” da belirlenir;⁹⁵

“Kıbrıs İşleri Planlama ve İcra Grubu Başkanlığı'nda 15 Mayıs 1964 tarihinde yapılan toplantıya katılan Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Fikret Pamir, İkinci Başkanı Adnan Öztrak, THK Genel Başkanı Nuri Aslantaş ve Genel Sekreter Kemal Koç, ÇEK İkinci Başkanı Dr. Hamza Eroğlu, TUVSD adına Prof.Dr. Nusret Karasu ve TYSD adına Nusret Güven aşağıdaki hususlara Darüşşafaka Derneği'nin de iştirakini arzularak Kıbrıs'a yardım pulu çıkarılmasını kararlaştırmış ve bu maksatla aşağıda yazılı iş bölümü ve diğer şeraitin tespiti hususunda anlaşmışlardır.

⁹⁵ KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

- I.** Kıbrıs'a Yardım Pulu'nun tedavül süresi, derneklerin sarf için vazife ve yetkileri ile hükümetten talep olunacak müzaheret şöyle tespit edilmiştir.
- a) Kıbrıs'a Yardım Pulu çıkarılması ve sarfı, bu yönetmeliğe imza koyan dernek ve kurum mümessillerinin alacağı ikinci bir karara kadar devam edecektir.
  - b) Bu pulun tedavül müddetince pul çıkarmaya yetkili olan umumi menfaatlere hadim cemiyetler kendi pullarının ve tutkallı makbuzlarının sarfını durduracaklar ve başka namlarla aynı mahiyette pul çıkarmayacaklardır. Bu maksatla Bakanlar Kurulu'ndan bir kararname çıkarılması ve müeyyideye bağlanması hususunda müştereken müracaat edeceklerdir. Bu pulların tabını, muhafazasını, derneklere tevziini ve hesaplarının tetkik ve murakabesini yapmaları için Maliye ve Mülkiye müfettişlerinin yardımını sağlamak üzere keza müştereken müracaat edeceklerdir.
  - c) Mezkûr pulların geniş mikyasta sarfını temin için her türlü devlet teşekkülleri ve iştiraklerinin,, belediye ve özel idarelerin her nevi taahhüt ve ihale ödemelerinde, giriş ve çıkış gümrük muamelelerinde, pasaport ve vize işlerinde, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin hububat ve afyon mubayaalarında, her nevi borsa emtia satışlarında, Devlet Demir Yolları, Devlet Hava Yolları, Devlet Deniz Yolları ve hususi otobüs işletmelerinin şehirlerarası münakale biletlerinde, nakliyat ambarları makbuzlarında, havagazı, su ve elektrik makbuzlarında, çimento ve demir satışlarında, her türlü bina, av ruhsatıyeleri ile ehliyet belgelerinde, okul kayıt ve kabul muamelelerinde, menşe şahadetnamelerinde, evlenme cüzdanlarında, tiyatro, sinema, at yarışları maç biletleri ile spor toto fişlerinde, Zirai Donatım'ın bilcümle satışlarında, bankaların ikrazat muamelelerinde, sigorta şirketlerinin işlerinde, radyo reklam yayınları faturalarında, noter ve tapu daireleri muamelelerinde, ticaret ve esnaf odası vesikalarında, yeterlik belgelerinde, gece kulüpleri ve benzeri gazinoların hesap pusulaları ve buna benzer diğer muamelelerde sarfını derpiş eden hükümet kararının istihsalini v gerekenlere tebliğini temin için derneklerin müştereken müracaat etmeleri kararlaştırılmıştır.
- II.** Kıbrıs'a Yardım Pulu gagesinin halka duyurulması ve gereken şekilde propagandasının yapılması için aşağıda yazılı vasıtalarından istifade edilmesi uygun görülmüştür.

- a) Devlet radyolarında ilgili dernek temsilcilerinin hazırlayacakları konuşmaların ücretsiz olarak yapılmasını sağlamak.
- b) Gazete ve mecmualarda pul mevzuunda yazılar yazılması, büyük puntolu harflerle cazip ibareler konulması ve bunların ücretsiz yapılmasının temini
- c) Belediye hoparlörleri, sinema hoparlörleri, okul hoparlörleri ile muayyen dövizlerin okutulması
- d) Bu vasıtalardan istifade edilmesi için gereken resmi müsaadelerin alınması ve ilgililere tamim edilmesi hususunda müracaat edilecektir.

III. Basılacak pul miktarı, kupürleri ve şekli aşağıda tespit ve tadat edilmiştir.

- a) Basılacak pulun üzerinde behemehâl Kıbrıs haritası ve Kıbrıs'a Yardım Pulu ibaresinin bulunması, pulların 10, 25, 50, 100, 350 ve 500 kuruşluk kupürler halinde bastırılması
- b) İlk planda bu pulların 30 milyon lira tutarında bastırılması ve işin müstaceliyetine binaen muhtelif partiler halinde hazırlanması uygun bulunmuştur.

IV. Pulların basılması, muhafazası, tevzii ve muhasebesi için tespit edilen hususlar şunlardır;

- a) Kıbrıs'a yardım pulları Kızılay Genel Merkezi tarafından bastırılacak ve bu maksatla yapılacak her türlü masrafı bu pul varidatından mahsup etmeye yetkili olacaktır. Bunun için Kızılay Genel Merkezi'nde kurulacak büro ve personelin masrafları, pul stoku sigortası vesaire masrafları keza pul varidatından mahsup edilecektir.
- b) Kızılay yukarıda yazılı kurum ve derneklere azami 2 milyon lira tutarında pulu avans olarak verecek ve bundan sonra sarf edilen ve hesabı verilen pul kadar yeni pul verecektir. Kampanya sonunda mezkûr 2 milyon liralık pul avansı hesabını kapatacaktır. Bu yönetmelikte imzası olan kurum ve derneklerin genel merkezleri şubeleri kanalı ile sarf edilen pulların hâsılâtının %80'ini bekletmeden Kızılay'ın Ankara'daki bankalarda açacağı Kıbrıs Pulu hesabına yatıracaklar ve her üç ayda bir pul sarfı, pul stokları hesapları için mutabakat sağlayacaklardır.

- c) Dernekler kendi şubelerinin isimlerini gösteren listeleri Kızılay'a bildireceklerdir. Kızılay ancak genel merkezlerle muhabere edecek, dernek şubeleri sadece kendi genel merkezlerine hesap verecek ve muhabere yapacaklardır. Kızılay Derneği Genel Merkezi de pul hesabı ve sarf neticeleri ile stokları hakkında dernek genel merkezlerine bilgi verecektir.
- V. Kıbrıs'a Yardım Pulu sarfına iştirak edecek dernek ve kurumlar ile iştirak nispetleri ve hizmet, masraf karşılıkları hakkında aşağıdaki kararlar alınmıştır;
- a) İşbu yönetmeliğe imza koyan dernek ve kurumlar ile Darüşşafaka Cemiyeti pul sarfında bilfiil çalışacaklardır. Kıbrıs'a Yardım Pulu tedavülde kaldığı müddetçe kendi pullarını kullanmayacağı bu protokolle kabul ve taahhüt etmiş olan dernek ve kurumlar eksilen gelirlerini karşılamak ve faaliyetlerini aksatmamak gayesi ile Kıbrıs pulu bedelinin %20'sini masraf ve hizmet karşılığı olarak alacaklar, bunun %5'ini bayilere beyiye olarak, %1,5'ünü risk fonu olarak ve %13,5'ünü kendi hizmetleri karşılığı olarak pul gelirleri hesabına koyacaklardır.
- b) Dernek ve kurumlardan aldıkları %13,5 nispetindeki masraf ve hizmet karşılıkları 1962–1963 yılları kendi pul geliri vasatısını temin edemeyenler bulunduğu takdirde yukarıda zikredilen ve Kızılay nezdinde muhafaza edilen %1,5 nispetindeki risk fonundan kampanya sonunda noksanlıkları nispet edilerek bu fondan karşılanması kararlaştırılmıştır.
- c) Dernek ve kurumlar Kıbrıs pulunun fiilen satacak olan fert ve müesseselere beyiye olarak en fazla %5 verebilirler. Bunun dışında kendi gelirlerinden olsa dahi başka beyiye, komisyon vesair namlarla hiçbir tediye yapmayacaklardır.
- VI. Pul sarfını organize etmek maksadı ile mahalli komiteler kurulması ve bu komitelerin tabii azası bulunan dernek ve kurum şubelerinin faaliyet tarzı, vazife ve mesuliyetleri şöyle tespit edilmiştir;
- a) İşbu yönetmelikte imzası bulunan dernek ve kurumların il, ilçe, bucak ve köylerdeki merkez ve şubeleri, mahalli mülki amirleri başkanlığında münasip görecekları şekilde komiteler kuracaklardır. Bu komiteler derneklerin o mahaldeki faaliyet durumları ve mensuplarının imkânlarını göz önünde bulundurarak pulu fiilen sarf edecek müessese ve şahısları aralarında taksim ve tahsis edecek, anormal rekabete ve

karışıklıklara mahal bırakmayacaklardır.

- b) Bu mıntıklalarda şubesi müesses olmayan dernek ve kurumların komiteye ve faaliyetlerine iştirak etmeyecekleri tabiidir. Bu dernek ve kurumların hiçbirinin şubesi olmayan mahallerde mülkiye amirlerinin münasip göreceği kimselerden teşkil edeceği fahri komiteler pul sarfını yapacaklar ve pul satışı tutarının %5'ini beyiye olarak verebilecekler, bakiye %95'ini Kızılay Genel Merkezi'ne havale edeceklerdir. Bu komitelerin kurulacağı mahalleri Kızılay tespit edecek ve kendilerine pulu Kızılay gönderecektir. Bunlara ait %15 masraf ve hizmet karşılığı eski pul geliri kaybı mevzubahis olmadığı için doğrudan doğruya Kıbrıs yardımına tahsis edilecektir.
- c) Komite üyeleri kendi derneklerinin veya kurumlarının genel merkezleri ile temas ederek pul alacak, pulların muhafazası ve hesaplarından kendileri mesul olacaklardır. Komite pullara vazülyed olmayacak, sadece sarfı organize etmekle vazifeli olacaktır. Komite üyesi olan dernek ve kurumlar bu mevzudaki muhtemel faaliyet kapasitelerine göre genel merkezlerinden pul talep edeceklerdir.

VII. Pul tevziatı şekli ve sarf edilen pul bedellerinin Kızılay'a devrinin şu esaslara göre planlanması kararlaştırılmıştır;

- a) Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi tabedilen pulları 4. maddenin (c) fıkrasında belirtildiği gibi dernek ve kurum genel merkezlerine tevzi edecektir. Dernek ve kurum genel merkezleri şubelerine gönderecekleri ve işbu yönetmelik esaslarını ihtiva eden tamimlerle keyfiyeti izah edecek ve Kızılay'dan aldıkları pulları ihtiyaca göre göndereceklerdir.
- b) Pulların sarfını temin edecek olan müessese ve şahıslara küçük partiler halinde pul verilip satılanların bedelleri alındıktan sonra yeni partilerin verilmesi ve dernek dışındaki kimselerin zimmetinde büyük pul stoku ve bedeli kalmaması temin edilmesi hususu ve azami olarak resmi müesseselere 10.000 liralık, şahıslara 2.000 liralık pul avansı verip en kısa zamanda hesabını istemeleri dernek ve kurum şubelerine genel merkezlerce tavsiye ve ikaz edilecektir.
- c) Dernek genel merkezleri kendi nizamnameleri ve hesap sistemlerine göre hareket etmekte serbest olacaklar ve bu pul işleri için münasip görecekları talimatları işbu yönetmelik

esaslarını göz önünde bulundurarak şubelerine bildireceklerdir. Konuya esas olan Kıbrıs'a yardımı süratle yapabilmek için dernek veya kurum şubeleri pul satış tutarının %80 ve %1,5 risk fonunu biriktirmeden kendi genel merkezlerine gönderecekler ve genel merkezler de şubelerinden gelen bu paraları müfredatlı listelere göre Kızılay hesaplarına süratle devredeceklerdir.

d) Derneklerin yapacakları PTT, sigorta vesair masraflar kendi bünyelerinden ödenecektir.

VIII. İşbu yönetmeliğin Kıbrıs İşlerini Planlama ve İcra Grubu Başkanlığı'na arzı ve lüzum görülen hükümet müzaheretinin teminine çalışılması kararlaştırılmıştır. Bu kararların tatbikatı sırasında görülecek noksanlıklar ve aksamaları bertaraf etmek üzere ek yönetmelikler yapmaya bu heyet yetkili olacaktır. On maddeden ibaret olan işbu yönetmelik süratle tatbik mevkiine konulmak üzere müştereken tanzim ve imza edilmiştir.”

Konuyla ilgili olarak Kıbrıs'a Yardım Pulu çıkartması için Ali Nusret Pulhan'a ait Pulhan Matbaası ile bir anlaşma yapılır.⁹⁶ Öte yandan Kıbrıs Türklerine yönelik olarak yapılacak bu yardım girişimi konusunda çalışmalar devam ederken Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı Dr. Fikret Pamir de Anıtkabir ziyareti sonrasında “Türkiye Kızılay Derneği, Kıbrıs Yardım Pulu kampanyası vesilesiyle huzurunda bulunduğu şu anda, aziz Türk Milletine, 10 ay önce yaptığı çağrının neticesini ve bununla ilgili hesabı vermenin huzuru içindedir.23 Aralık 1963 gününde başlayan ve dünya efkârını 10 aydan beri meşgul, Türk ulusunu derinden yaralayan insanlık dışı hadiseler dolayısıyla, açlık ve sefaletin gitgide arttığı, göçlerin on binleri ilgilendirdiği yavru vatana yardımlarımızı mümkün kılan kampanyanın para olarak yekûnu 18.764.412,63 liradır. Bu imkânla Türkiye Kızılay Derneği 12 partide 4.596 ton ve 10.273.607,68 lira tutarında gıda ve giyim eşyası, 12.300 kg. ve 595.641,56 lira tutarında ilaç ve sıhhi malzeme, 13.983 adet ve 1.642.000 lira tutarında çadır ve battaniye, 818.987 lira değerinde bugüne kadar 15.000 hastanın tedavisini, 12.500 insanın kan grubu tayinini sağlayan 100 yataklı bir hastane göndermiş, 312.000 TL'yi bulan müteferrik masraf yapmış ve bütün bunların yekûnu 13.642.236 lira 74 kuruş olmuştur. Halen 5 milyon 122 bin 175 lira 89 kuruşluk bir bakiye bulunmaktadır ki bunun da 3 milyonu, hazırlığı yapılmakta olan 1.000 tonluk yeni bir parti için sarf edilmektedir. Aziz Türk milletinin büyük fedakârlıklarla ve fakat tam bir gönül rahatlığı içinde yaptığı bu yardımları, her kuruşu değerlendirilerek yerine ulaştırma gayreti içinde olan Kızılay Derneği bu defa uluslararası alandaki çabaları netice verinceye kadar buna devam edecektir. Genişleyen ihtiyaç, daralan imkânlar

⁹⁶ Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 15 Eylül 1964 tarihli yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

karşısında, Çocuk Esirgeme ve THK, TYSD ve TVSD'nin de katıldığı yeni bir yardım kampanyasında Kızılay gene hizmette bulunmanın gururu içindedir. Kıbrıs'a Yardım Pulu kampanyasının da Kıbrıs acılarımıza merhem olacağı inancındayız.” açıklamasında bulunur. Pulların baskıya girdiği ve Kıbrıs'a yardım amaçlı olarak bütün ülke sathında kullanılacağıyla ilgili olarak duyurular da yapılmaya başlanmıştır.⁹⁷ Aynı konuyla ilgili olarak devreye giren Kızılay İstanbul Müdürlüğü de pulların bir an önce basılarak satışa konulabilmesi için çalışmalarını yoğunlaştırır,⁹⁸

“22 Eylül 1964 gün ve 7.830 sayılı yazımıza ektir. Pulhan Matbaası ile derneğimiz arasında münakit sözleşme hükümleri gereğince 2 Eylül 1964 tarihinde teslim olunan 125 top 500 varaklı tutkallı kâğıt için Pulhan'dan teminat olarak 17.500 liralık banka teminatı alınmıştır.

1. Mukavelenin 11. maddesinde tasrih olunan partiler halinde teslimi amir hükmü gereğince Pulhan Matbaası tutkallı kâğıtları 2 Eylül 1964 tarihinde teslim ettiğine göre ilk parti 10 ve 25 kuruşluk pullardan beşer milyondan 10 milyon Kıbrıs pulu teslim etmesi icap ettiği halde muhtelif kıymetlerde 3.090.000 adet pul teslim edebilmiştir.

10 kuruş	1.490.000	25 kuruş	260.000
50 kuruş	1.040.000	100 kuruş	100.000
250 kuruş	100.000	500 kuruş	100.000
<i>Toplam 3.090.000</i>			

24 Eylül 1964 akşamına kadar vaki teslimat ile ancak 10.430.000 adede iblağ edilebildiğinden matbaanın birinci partiden 7 günlük bir teehhürü bulunduğunu ve teslimatın müfredatlı durumunun aşağıda belirtildiğini bilgilerinize sunarız.

10 kuruş	3.570.000	25 kuruş	2.420.000
50 kuruş	1.640.000	100 kuruş	1.020.000
250 kuruş	1.200.000	500 kuruş	560.000
<i>Toplam 10.430.000</i>			

2. İkinci teslimatın mebdei 18 Eylül 1964, nihayeti 2 Ekim 1964 olup teslimi icap eden 25.000.000 adet pulun yerine ancak 24 Eylül 1964'ten itibaren 7 Eylül 1964 tarihine kadar teslim olunan miktar 10.920.000 adet puldur ve 14.080.000 adet noksanı ile teslim edilmiştir. Üçüncü parti teslimatı olan 25.000.000 pulun mebdei 17 Ekim 1964 olup belki bu müddet içersinde ikinci parti bile tamamlanmış olamayacaktır ki teehhür 15 günün üstüne çıkmış

⁹⁷ Kızılay Derneği Genel Başkanlığı tarafından Genel Merkez Kuruluna gönderilen 2 Ekim 1964 tarih ve 50 sayılı yazı. KGMA. K-4637.1964.9-4/1 Kıbrıs Gıda ve Malzeme Dosyası.

⁹⁸ Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 8 Ekim 1964 tarih ve 8.379 (34.305/452) sayılı yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

bulunacaktır. Yukarıda sırasıyla iki maddede tasrih olunan teslimatın gecikmesi şubeler ve diğer derneklere pul tevziatının her kıymetten yapılabilmesini sağlamak gayesiyle matbaadan Genel Müdürlüğümüzce talep edilen her cinsten bir miktar teslimat yapılması arzusu olduğunu müteahhit ifade etmektedir. Matbaa bir miktar tabı yaptıktan sonra ofset makinelerindeki müteaddit silindirlerin boyalarını ancak bir günde temizleyebilmekte ve diğer renk pul baskı ayarını yarım günde tamamlayarak baskıya başlamakta, aynı zamanda perforaj makinesine verilen her cins pulun perfore yerleri değiştiğinden bu da yeniden ayar edilmekte ve zaman kaybına sebebiyet vermekte olduğu tarafımızdan da müşahede edilmektedir. Matbaa Genel Müdürlüğün arzusunu emir telakki ederek geceli gündüzlü renk değiştirmekte, makinelerin saatte basacağı kapasite bu sebeple düşmekte ve zaman kaybı doğmaktadır. Keyfiyeti yüksek görüşlerinize sunar, yapılacak işlem hakkındaki talimatınıza muntazır bulunduğumuzu arz ederiz.”

Aynı konuyla ilgili olarak daha sonraki günlerde teknik imkânlar nedeniyle çeşitli miktarlarda ve farklı fiyatlandırmalarla pul basılması istenildiğinden Pulhan Matbaası tarafından verilen taahhütlerin yerine getirilememesi söz konusu olunca Pulhan Matbaası tarafından ilk etapta teslim edilen 80.000 adet 500 kuruşluk ve 90.000 adet de 250 kuruşluk pulların karşılığında baskı ücreti olarak ödenmesi gereken 1.310 liranın cezai müeyyideye uğramadan ödenmesinin uygun olacağı belirtilir. Yapılan sözleşmeye göre ilk etapta 30 milyon liralık basılmış olan “Kıbrıs’a Yardım Pulu” 10, 25, 50, 100, 250 ve 500 kuruşluk değerlerle hazırlanmıştır. Pulların tedavüle çıkmasının ardından 2 Eylül 1964 günü Pulhan Matbaası ilk etapta 10 ve 25 kuruş değerli pullardan toplam 10 milyon pul teslim etmesi gerekirken ancak 3.090.000 adet teslim edebilir. Bu sayıya 22 gün sonra 10.430.000 pul daha eklenecektir. Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından bu dönemde talep edilen pul baskı sayısı ise 25.000.000 olmuştur. Kampanyayla ilgili olarak yapılan sözleşmede Kızılay tarafından Pulhan Matbaası’na verilen sipariş ise toplam 123.200.000 puldan oluşmaktadır ve ederi de 30.000.000 liradır. Söz konusu pulların değeri ve basılacak miktarı ise 80.000.000 adet 10 kuruş, 26.000.000 adet 25 kuruşluk, 11.000.000 adet 50 kuruşluk, 4.500.000 adet 100 kuruşluk, 1.200.000 adet 250 kuruşluk ve 500.000 adet de 500 kuruşluk pul şeklindedir ve toplam 123.200.000 pul 30.000.000 değerindedir. Basılacak olan bu pullarla ilgili kâğıt ise sözleşmeye göre Kızılay tarafından temin Pulhan Matbaası konuyla ilgili olarak satın alınan kâğıda baskı işini yapacaktır. Pulların renk ve diğer özellikleri daha önce görülüp uygunluğu kabul edilen numuneye uygun olacaktır. Örneklerin beğenilmemesi durumunda matbaa tarafından yeni örnekler hazırlanacaktır. Sözleşmeye göre yeniden örnek hazırlanması teslim süresinin uzamasına ve bununla ilgili bir ücret farkının talep edilmesine neden olmayacaktır. Beğenilen veya beğenilmeyen bütün pul baskıları ve örnekler Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından muhafaza edilecektir. Pulların baskılarıyla ilgili olarak kabul edilen şartlara göre her

tabaka kâğıt 100 puldan oluşacak ve her 100 tabakası da bir zarfın içinde muhafaza edilerek 1'den başlayarak 100'e kadar numaralanacaktır. Ayrıca tabaka halindeki pulların dört tarafı da gayet iyi bir şekilde zımbalanacak, zarfların üzerine matbaa adresi ile hangi değerden basılan pul olduğuyla zarfta kaç tane pul bulunduğu dair bir etiket yapıştırılacak, ayrıca pulların altına ve üstüne bir karton konulacak ve kalın bir zarfla ambalaj yapılacaktır. 10 zarf bu şekilde yapıldıktan sonra tek bir paket halinde ipe bağlanacaktır. Pullara basılacak olan orijinal resimlerin ve filmlerin hazırlanması tamamen matbaa tarafından yapılacaktır ve bunun için ekstra bir ücret ödenmeyecektir. 123.200.000 pulun baskı ücreti ise toplam 95.000 lira olarak belirlenmiştir. Pulların iki renkli olarak basılması, ofset ve tipo usulüne göre basılması da kararlaştırılmıştır. Pulların baskısıyla ilgili olarak matbaada yapılması gereken teknik hazırlıklar ve işler ise Kızılay tarafından tayin edilen bir veya birkaç memurun huzurunda yapılacak ve memurların önünde basım işlemine başlanacaktır. Günlük basım sırasında bozulan, artan veya kullanılmayan her türlü basılmış kâğıt ise Kızılay görevlileri önünde yakılmak suretiyle imha edilecektir. Pulların basılması işlemine önce 10 ve 25 kuruşluk pullardan başlanılacak ve kâğıtların Kızılay tarafından matbaaya teslim edilmesinden 15 gün sonra bu pullardan 5'er milyon basılarak Kızılay İstanbul Müdürlüğüne teslim edilmesi sağlanacaktır. Matbaa pulların basımına başlamadan evvel basılacak her değer pulla ilgili olarak 100'er pulluk ikişer tabaka numuneyi Kızılay Derneği Genel Merkezine gönderecek ve beğenildiği takdirde baskı işlemine başlayacaktır. Bu iş karşılığında matbaaya ödenecek tutar ise 95 bin lira olmuştur. 123.200.000 Kıbrıs'a yardım pulunun matbaa tarafından Kızılay'a teslim tarihi ise pulların basılacağı kâğıtların matbaaya teslim edilmesinden itibaren 90 gün olacaktır. Pulların ofset usulü basılması durumunda filmleri, tipo usulü basılması halinde ise klişeleri bir zarf içine konulacak ve matbaada bulunan Kızılay görevlisi kontrol memuru tarafından mühürlenerek Kızılay Genel Merkezi'ne teslim edilecektir. Pulların tamamının teslim edilmesinin ardından bedelleri ödenmeye başlanacaktır.

Kızılay adına bastırılacak olan 123.200.000 pulun tesellümüne kadar geçen sürede her türlü vergi ve masrafları ödemedeki vergi ve bono ödemeleri de baskı için 14.250.000 lira teminat vermiş olan Pulhan Matbaası'na ait olacaktır. Pulların dağıtımı ve elde edilen gelirin daha seri ve planlı yapılabilmesi maksadıyla Maliye ve Mülkiye müfettişleri denetiminde bütün il ve ilçelerde "Kıbrıs'a Yardım Pulu Komiteleri" tesis edilir. Bu arada Kızılay Merkez Satın Alma Komisyonu tarafından 14 Aralık 1964 günü "Basılmakta olan Kıbrıs'a yardım pullarının ikmal edilmekte olduğu ve yeniden büyük kupür halinde bastırılması düşünülen 10 milyon lira tutarında basılmamış pul kalmadığı ve istenilen bu pulları Pulhan Matbaası'nın 3.000 lira munzam bedelle basabileceği anlaşılarak 10 milyon değerindeki 4.400.000 adet pulun 3.000 lira bedelle bastırılması"⁹⁹ kabul edilir. Bununla birlikte Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından

⁹⁹ Kızılay Ticaret Müdürü Z. Boyer imzasıyla Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 1 Mart 1965 tarihli yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkarılması Dosyası

mevcut kurallara ve yazılı talimata rağmen matbaa ile telefon teatisi sonrasında 4.400.000 adet 10 kuruşluk pulun baskısından vazgeçilerek bunların yerine aynı miktarda büyük kupür bastırılması şeklinde matbaayla bir anlaşma yapıldığı ortaya çıkar. Daha sonra Kızılay Genel Müdürlüğü'nde Genel Müdür Muavini Nihat Aşar başkanlığında toplanan bir komisyon tarafından yapılan inceleme sonrasında "Satın Alma Komisyonu kararı esas olduğuna göre hukuki ihtilafa düşülmesine mahal bırakılmaması için yazılı talimat hilafına noksan bastırılan pulların sözleşme hükümlerine göre tamamlanması için Pulhan Matbaası ile temas etmek suretiyle işi halletmesi hususunun telefonla İstanbul Müdürlüğü'ne bildirilmesi" yönünde bir karar alınır. Bu arada Pulhan matbaası adına Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğü'ne müracaat edilerek "Kıbrıs'a yardım pullarından 100 ve 50 kuruşlukların baskıları sona ermiş ve yapılan tasfiye sonunda bunlardan 100 kuruşluğun 35.500 ve 50 kuruşluğun da 175.000 adet fazla basılmış olduğu görülmüştür. Firelerin de nazarı dikkate alınması suretiyle ihtiyaten baskıya fazla verilen ve miktarları kontrol memurlarınca da tespit edilmiş bulunan bu pulların mukavelede de derpiş edildiği üzere ihtiyaç varsa sayın genel müdürlüğünüzce satın alınmaları için gereğinin yapılmasını rica ederim."¹⁰⁰ denilir. Konuyla ilgili olarak daha sonraki günlerde Ali Nusret Pulhan tarafından fazla baskının neden ileri geldiğiyle ilgili yeni bir açıklama gelir ve Pulhan bu durumu "Herhangi bir çeşit pulun baskısına başlanmadan önce tutkallı kâğıtları basılacak miktardan pul baskılarında teamül olduğu üzere %5 fazlasıyla hesaplanarak makineye verilir. Bunun sebebi gerek baskı gerekse perforasyon, açma ve numaralamada verilecek fireleri karşılamak içindir. İşte bu %5 fire payından yukarıdaki ameliyelerde gösterilen azami dikkat ve itina sonucu elde edilen tasarruf baskı fazlalığını teşkil eder. İkinci defa basılan 5 liralıktan 20.000 ve 2,5 liralıktan da 30.000 adet fazlalık elde edilmiş olup 100 kuruşluğun da arkası alınınca bunların da satın alınmaları hususu ayrıca teklif edilecektir."¹⁰¹ diyerek açıklar.

Şubat 1965 itibarıyla Kızılay Genel Merkezi tarafından Pulhan Matbaası'na verilen Kıbrıs'a Yardım Pulu çıkartılması işi tamamlanır ve 16.000 adet 500 kuruşluk, 28.000 adet 250 kuruşluk, 112.240 adet 100 kuruşluk ve 177.000 adet de 50 kuruşluk olmak üzere toplam 333.240 adet pul baskı fazlası olarak matbaada kalır. Pulhan Matbaası söz konusu bu fazla pulların mukavele gereğince satın alınmalarını veya imha edilmelerini talep eder.¹⁰² 31 Aralık 1966 itibarıyla bu pulların 13.386.279 liralık kısmı Kızılay, 8.141.625 liralık kısmı Türk Hava Kurumu, 4.445.125 liralık kısmı ÇEK tarafından dağıtılır.

¹⁰⁰ Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 10.931 sayılı yazı sureti ve Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 7 Aralık 1964 tarih ve 10.447 (41.530/1.939) sayılı yazı. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

¹⁰¹ Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 29 Aralık 1964 tarih ve 11.961 sayılı yazı sureti. KGMA. K.3475,D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

¹⁰² Ali Nusret Pulhan tarafından Kızılay İstanbul Müdürlüğüne gönderilen 2 Şubat 1965 tarih ve 1.270 sayılı yazı sureti ve Kızılay İstanbul Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 15 Şubat 1965 tarih ve 1.944 (5.558) sayılı yazı. KGMA. K.3475, D.1964-65/9-4 Kıbrıs'a Yardım Pulu Çıkartılması Dosyası

Sonuç

21 Aralık 1963 tarihinde başlayan ve Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçen Rum saldırılarının ardından Kıbrıs Cumhuriyeti fiili olarak ortadan kalkarken Kıbrıs Türklerine yönelik izolasyon, baskı ve ambargo dönemi başlar. Hastalara ilaç, kan bulunamazken ekmeklik undan battaniyeye, çimento, çivi, araba lastiğinden her türlü insani malzemeye kadar her şey yasaklanır, Türk bölgelerine girmesine müsaade edilmez. Bu süreçte devreye giren yine Kızılay olacaktır ve bu insani yardım kuruluşu adada ırk, dil, din ayrımı gözetmeksizin herkese yardım elini uzatırken Türkiye’de başlattığı bir seferberlikle Türk insanının da bu yardım kampanyasına doğrudan dâhil olmasını sağlar. Böylece lokanta fişinden tapuya her türlü resmi kâğıt üzerine yapıştırılması zorunlu olan Kıbrıs’a Yardım Pulu sayesinde Kıbrıs Türkleri bir parça da olsa nefes alma imkânı bulurlar.